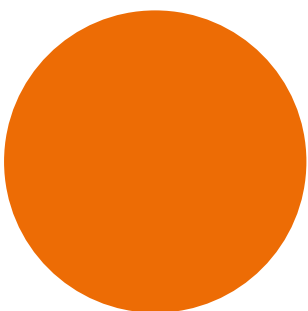
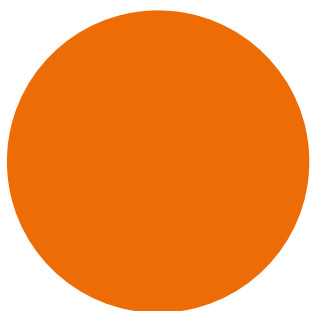
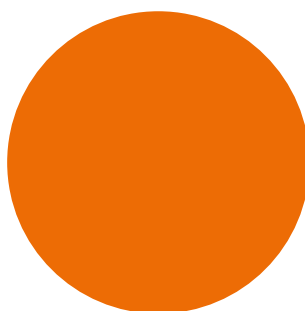
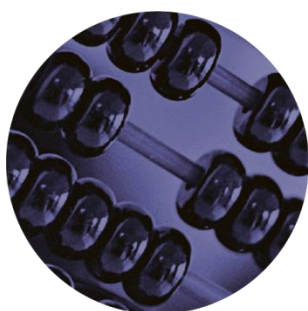
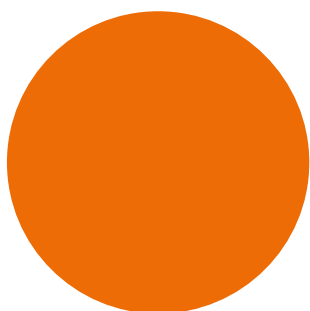

Studentenonderzoek 2015

*Achtergrondstudie bij
Handreiking Student & Financiën*

Nibud/Nationaal Instituut voor Budgetvoorlichting

Nibud, juni 2015

Anna van der Schors
Gea Schonewille
Minou van der Werf

Studentenonderzoek 2015

*Achtergrondstudie bij
Handreiking Student & Financiën*

Nibud, juni 2015

Anna van der Schors
Gea Schonewille
Minou van der Werf

Copy editor: Renee Schoffelen

Inhoud

VISIE VAN HET NIBUD	5
SAMENVATTING EN CONCLUSIE	9
1 INLEIDING	16
1.1 Aanleiding.....	16
1.2 Doelstelling.....	16
1.3 Leeswijzer	17
1.4 Handreiking Student & Financiën	18
2 DE INKOMSTEN VAN STUDENTEN	19
2.1 Het totale besteedbare inkomen	19
2.2 Inkomstenbronnen	20
2.3 Geld van ouders	21
2.4 Studiefinanciering	22
2.5 Bijbaan	24
2.6 Overige inkomsten	26
2.7 Waarom geen zorg- of huurtoeslag?	28
2.8 Belastingaangifte	29
3 DE UITGAVEN VAN STUDENTEN	31
3.1 Totale uitgaven	31
3.2 Inschatting van de bestedingen.....	33
3.3 Waar geven de studenten hun geld aan uit?	35
3.4 Waar wordt het vaakste geld aan uit gegeven?	40
3.5 Wie betaalt de schooluitgaven, vaste lasten en verzekeringen? ..	41
3.6 Kostgeld	43
3.7 De zorgverzekering.....	44
4 SPAARGEDRAG	45
4.1 Welke studenten sparen?	45
4.2 Redenen om niet te sparen	46
4.3 Spaargeld.....	47
4.4 Spaarbehoefte	49

5	FINANCIËLE SITUATIE IN HET ALGEMEEN.....	50
5.1	De financiële administratie	50
5.2	Rondkomen	54
5.3	Geld tekort.....	58
6	DE SCHULDENSITUATIE	62
6.1	De schuldensituatie in het algemeen.....	62
6.2	Kopen op afbetaling	67
6.3	Betalingsachterstanden	67
6.4	Geld geleend van anderen	69
6.5	Rood staan	72
6.6	Studieschuld.....	73
6.7	Financiële problemen.....	76
6.8	De beleving van de eigen schulden.....	80
6.9	Verschil tussen inkomsten en uitgaven	82
7	LEENGEDRAG BIJ DUO.....	84
7.1	Meningen over lenen bij DUO	84
7.2	Reden om (g)een studieschuld aan te gaan	86
7.3	Hoeveel moet ik lenen bij DUO?	87
7.4	Aanpassen gedrag zonder basisbeurs	89
8	KENNIS OVER STUDIEFINANCIERING.....	91
8.1	Bekendheid met regels rondom studieschulden bij DUO	91
8.2	Bekendheid met het nieuwe studiefinancieringsstelsel	92
8.3	Wie krijgen te maken met het nieuwe studiefinancieringsstelsel ..	94
	BIJLAGE 1 – NIBUD COMPETENTIES	96
	Financiële zelfredzaamheid	96
	Competenties voor financiële zelfredzaamheid	96
	BIJLAGE 2 – ONDERZOEKSVERANTWOORDING	97
	BIJLAGE 3 – ACHTERGRONDKENMERKEN.....	98
	BIJLAGE 4 – UITGAVENPOSTEN	100
	BIJLAGE 5 – REGRESSIES ANALYSES.....	102

Visie van het Nibud

In de studententijd verandert er veel in het leven van jongeren. Ze volgen een opleiding, komen in een nieuwe omgeving terecht en worden steeds zelfstandiger. Ook op financieel gebied is dit zo. Ze krijgen te maken met nieuwe kosten en allerlei belangrijke beslissingen met financiële consequenties.

Nu de basisbeurs wegvalt vanaf september 2015 staan de financiën nog centraler dan voorheen. 'Lenen voor de studie' is het centrale thema voor studenten. Het nieuwe studiefinancieringsstelsel vraagt van jongeren dat ze over bepaalde vaardigheden beschikken, zodat zij inkomsten en uitgaven op de korte en lange termijn in balans weten te houden. Om zo hun financiële keuzes op een verantwoorde manier te maken.

Als we kijken naar de bevindingen uit dit rapport, dan zien we dat het merendeel van de studenten financieel zelfredzaam is:

- Studenten zijn goed op de hoogte van de inkomensondersteunende voorzieningen die voor hen (kunnen) gelden en ze maken er zo mogelijk gebruik van.
- Een meerderheid van de werkende studenten heeft belastingaangifte gedaan.
- 87 procent van de studenten spaart.
- Studenten zijn ervan op de hoogte hoe zij er financieel voor staan; het overgrote deel checkt wekelijks het banksaldo.

Het Nibud is over het geheel genomen positief gestemd over het financiële gedrag van studenten, maar ziet tegelijkertijd dat een deel van de studenten financieel kwetsbaarder is:

- 15 procent heeft betalingsachterstanden.
- 11 procent staat rood, van wie de helft minder dan 700 euro en de helft meer dan 700 euro.
- 20 procent heeft zowel studieschulden als één of meer andere vormen van schulden.
- 20 procent heeft minder dan 100 euro spaargeld.
- 17 procent ervaart zelf een financieel probleem te hebben.
- 32 procent van de studenten met een DUO lening vindt dat zij minder kunnen lenen.

Het aangaan van een studieschuld lijkt niet direct een signaal voor een kwetsbare financiële situatie. De kans op een kwetsbare financiële situatie is wel groter bij studenten met een andere vorm van schuld.

De financiële zelfredzaamheid van de student

Het Nibud heeft verschillende vaardigheden gedefinieerd waarover iemand zou moeten beschikken om financieel zelfredzaam te zijn. Aan de hand van de vijf competentiegebieden voor financiële zelfredzaamheid (zie bijlage 1), laten we zien waar bij studenten op financieel gebied de sterkere en zwakkere punten liggen:

1. In kaart brengen
2. Verantwoord besteden
3. Vooruit kijken
4. Bewust kiezen voor financiële producten
5. Over voldoende kennis beschikken.

1. In kaart brengen

De consument beschikt over een financieel overzicht dat inzicht geeft in de mogelijkheden om de financiën in balans te houden.

Het Nibud vindt het positief om te zien dat de meeste studenten hun saldo frequent controleren.

Daarnaast vindt het Nibud het positief dat 91 procent van de studenten een eigen administratie bijhoudt. 57 procent doet dat op een geordende en 35 procent op een ongeordende manier.

Het Nibud zou graag zien dat het percentage dat een geordende administratie bijhoudt stijgt. Een geordende administratie draagt immers bij aan het overzicht over de eigen financiële situatie.

2. Verantwoord besteden

De consument besteedt zijn inkomsten zodanig dat zijn huishoudfinanciën op de korte termijn in balans zijn.

Het merendeel van de studenten komt maandelijks rond. Met het overgrote deel lijkt het dus goed te gaan en over hen hoeven we ons geen zorgen te maken. Er is echter ook een substantieel deel, 1 op de 5, dat elke maand geld tekortkomt.

Impulsiviteit is bij studenten een belangrijk kenmerk voor financiële kwetsbaarheid. Van de niet-spaarders (13 procent van alle studenten) geeft 19 procent bijvoorbeeld aan dat het niet lukt om te sparen omdat zij hun geld te gemakkelijk uitgeven. Dit is meestal niet alleen op te lossen door informatie te verstrekken. Ze weten namelijk vaak wel dat het belangrijk is om te sparen en hebben geen gebrek aan financiële kennis, maar ze gedragen zich desondanks anders. Hun bestedingsgedrag komt voort uit bepaalde karaktereigenschappen en de (financiële) opvoeding die ze hebben gehad. Dat is niet zo gemakkelijk te veranderen. Als een gedragsverandering gewenst is, dan kost dat tijd en intensieve aandacht.

Het Nibud merkt op dat studenten het moeilijk vinden om te kunnen benoemen hoeveel ze maandelijks uitgeven. Als je de bedragen die studenten aan de verschillende

uitgavenposten besteden bij elkaar optelt, blijken hun maandelijkse uitgaven veel hoger uit te vallen. Het Nibud raadt studenten aan om hun inkomsten en uitgaven zelf goed op een rijtje te zetten, voordat zij vaststellen óf en hoeveel zij willen lenen. Dit voorkomt enerzijds dat studenten te weinig gaan lenen. Als iemand een te laag leenbedrag heeft vastgesteld en vervolgens niet kan rondkomen, is de kans groot dat hij rood gaat staan. Dat is echter duurder dan lenen bij DUO. Anderzijds voorkomt het dat studenten onnodig te veel gaan lenen. Nu geeft eenderde van de lenende studenten aan meer te lenen dan ze nodig hebben. Drie op de tien studenten geeft daarnaast aan dat ze het maximale leenbedrag als uitgangspunt hebben genomen voor hun eigen lening. Daardoor kunnen ze uiteindelijk een hogere studieschuld oplopen dan noodzakelijk is.

Ten slotte valt het het Nibud op dat 42 procent van de ouders het collegegeld voor hun kinderen betaalt en ruim eenderde de zorgverzekering. Veel van deze studenten krijgen daarnaast nog een (maandelijkse) financiële bijdrage van de ouders. Het Nibud raadt ouders aan om hun studerende kinderen zoveel mogelijk uitgaven zelf te laten betalen. Zo leren ze met vaste lasten en financiële verantwoordelijkheden om te gaan. In plaats van bepaalde uitgaven te vergoeden, kunnen ouders bijvoorbeeld een maandelijkse financiële bijdrage geven, waarna de studenten zelf hun kosten betalen.

3. Vooruit kijken

De consument realiseert zich dat wensen en gebeurtenissen op de middellange en lange termijn financiële gevolgen hebben en stemt zijn huidige bestedingen daarop af.

Het is positief om te zien dat het merendeel van de studenten spaart en meer dan driekwart van de studenten het ook belangrijk vindt om te sparen, om zo geld achter de hand te hebben.

Tegelijkertijd geeft 17 procent van de studenten aan nog geen 100 euro spaargeld te hebben. Dat is niet genoeg om grote of onverwachte uitgaven op te vangen. Het is begrijpelijk dat juist de studietijd niet de periode is waarin iemand de grootste financiële ruimte heeft. Niettemin hebben ook studenten met grotere uitgaven te maken. Ze willen bijvoorbeeld hun rijbewijs halen, hebben een nieuwe laptop nodig of gaan op zichzelf wonen. Dat moeten ze op zo'n moment wel kunnen betalen.

De studenten met spaargeld komen ook minder vaak geld tekort en hebben minder vaak een (studie)schuld.

Wat studenten die te weinig spaargeld hebben zou kunnen helpen is, als ze automatisch een bedrag naar hun spaarrekening zouden laten overschrijven zodra ze inkomsten hebben. Ook zouden ze gestimuleerd kunnen worden om extra inkomsten, zoals de teruggaaf van de belastingaangifte, direct op hun spaarrekening storten.

Het valt het Nibud op dat ruim een kwart van de studenten die vaak of soms roodstaan (16 procent), hun spaargeld niet gebruiken om het negatieve saldo direct weg te

werken. Het Nibud adviseert om, als het nodig is, altijd eerst spaargeld te gebruiken om de betaalrekening aan te vullen, in plaats van rood te gaan staan. De rente die iemand moet betalen voor rood staan is namelijk veel hoger dan de rente die iemand ontvangt voor het geld op de spaarrekening. Studenten controleren hun saldo vaak, als zij zien dat er een tekort dreigt, zouden ze direct geld kunnen overboeken van de spaarrekening naar de betaalrekening.

4. Bewust kiezen voor financiële producten

De consument kiest financiële producten op basis van budgettaire overwegingen en passend bij zijn/haar persoon en persoonlijke huishoudsituatie.

Het valt het Nibud op dat 1 op de 5 studenten van 18 jaar en ouder niet weet welke zorgverzekering hij of zij heeft afgesloten en dat 43 procent de zorgverzekering niet zelf heeft uitgezocht en afgesloten.

Het Nibud vindt het belangrijk dat studenten hier wel van op de hoogte zijn. Bij financiële verantwoordelijkheid hoort dat mensen weten wat hun financiële verplichtingen zijn, welke financiële producten ze hebben afgesloten en wat de kenmerken en voorwaarden daarvan zijn.

Door zelf een zorgverzekeringspakket uit te zoeken en af te sluiten zal het pakket beter aansluiten bij de persoonlijke (gezondheids)situatie en wensen die iemand heeft. Dit kan alleen een basisverzekering zijn of ook een aanvullende verzekering. Dat deze keuze bewust wordt gemaakt en er rekening wordt gehouden met de gevolgen, implicaties en consequenties van die keuze, vindt het Nibud het belangrijkste. Op die manier zijn de studenten beter op de hoogte van de gevolgen als er iets mocht gebeuren en de verzekering nodig is.

5. Over voldoende kennis beschikken

De consument beschikt over alle relevante kennis om zijn huishoudfinanciën op de korte, middellange en de lange termijn in balans te brengen en te houden.

Het Nibud vindt het een positieve ontwikkeling dat nagenoeg alle studenten zorgtoeslag aanvragen en dat er weinig onbekendheid is met de toeslagen. De bekendheid is ook toegenomen ten opzichte van 2011-2012. Om dit vast te houden, adviseert het Nibud organisaties om in hun voorlichting aan studenten te blijven wijzen op de mogelijkheid om toeslagen aan te vragen. Zo zorgen ze er voor dat ook nieuwe studenten van deze inkomensvoorzieningen op de hoogte zijn.

Het Nibud vindt dat de kennis van studenten over de regels rondom het aflossen van de studieschuld te beperkt is. Zo is slechts 1 op de 3 studenten ervan op de hoogte dat ze rente gaan betalen vanaf het moment dat de lening begint.

Samenvatting en conclusie

Dit rapport presenteert de bevindingen van een onderzoek onder 2.723 voltijd hbo- en wo-studenten van 17 tot 30 jaar. Deze groep studenten is representatief voor alle studenten in Nederland wat betreft leeftijd, geslacht en opleidingsrichting (hbo/wo). Het onderzoek geeft inzicht in de financiële situatie van studenten: hun inkomsten, bestedingen, spaargedrag en schuldsituatie. Daarnaast geeft het inzicht in de wijze waarop studenten met geld bezig zijn en hoe ze tegen geld(zaken) aankijken. Tevens is onderzocht in hoeverre studenten op de hoogte zijn van de veranderingen die het nieuwe studiestelsel met zich meebrengen.

Dit onderzoek is uitgevoerd door het Nibud en is (financieel) mede mogelijk gemaakt door het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW), ING en Studenten.net.

De inkomsten van studenten: 768 euro per maand

Gemiddeld hebben studenten 768 euro per maand te besteden¹. De gemiddelde inkomsten van hbo'ers en wo-studenten verschillen niet veel van elkaar. De inkomsten van uitwonende studenten zijn beduidend hoger dan die van thuiswonende studenten: 894 euro tegen 541 euro per maand. Uitwonenden hebben vaker een bijbaan, krijgen meer geld van hun ouders en hebben vaker een lening bij DUO.

Gemiddeld ontvangt de student 469 euro studiefinanciering

93 procent van de studenten ontvangt één of meer vormen van studiefinanciering. Gemiddeld ontvangen zij 469 euro per maand. Dat is het bedrag van de basisbeurs, aanvullende beurs en de rentedragende leningen (DUO lening en collegegeldkrediet) bij elkaar opgeteld.

36 procent van de studenten heeft een rentedragende lening bij DUO

Van de 36 procent van de studenten met een rentedragende lening bij DUO (gewone DUO lening en/of collegegeldkrediet) lenen de studenten zonder aanvullende beurs gemiddeld 484 euro. De lenende studenten met een basisbeurs lenen gemiddeld 386 euro per maand, terwijl de studenten zonder een basisbeurs gemiddeld 632 euro lenen.

71 procent heeft een bijbaan en/of een betaalde stage

¹ Dit is het totaal aan inkomsten afkomstig van een bijdrage van ouders, studiefinanciering (basisbeurs, aanvullende beurs en/of een rentedragende lening), bijbaan en/of betaalde stage, zorg- en/of huurtoeslag, eigen bedrijf, inkomsten uit overige activiteiten, de verkoop van spullen, een uitkering en ontvangen alimentatie.

Van alle studenten heeft 71 procent een bijbaan en/of een betaalde stage via de opleiding.

Hbo'ers hebben veel vaker een bijbaan en/of een betaalde stage dan wo-studenten: 76 tegen 63 procent. Dit verschil komt met name doordat hbo'ers vaker een betaalde stage hebben: van de hbo-studenten loopt 22 procent stage met stagevergoeding, tegen 6 procent van de wo-studenten.

De studenten werken gemiddeld 15 uur per week. Hbo-studenten werken meer uren per week dan wo-studenten: 18 tegen 11 uur per week. Dit zal met name samenhangen met het feit dat zij vaker stage lopen voor hun opleiding.

9 van de 10 studenten ontvangen zorgtoeslag

Van de studenten van 18 jaar en ouder ontvangt 86 procent zorgtoeslag. 14 procent geeft aan geen zorgtoeslag te ontvangen. De helft van deze studenten (7 procent van alle studenten) ontvangt geen zorgtoeslag uit onwetendheid: ze zijn niet bekend met de toeslag of hebben onjuiste argumenten waarom ze denken geen recht te hebben op de toeslag. De andere helft van de studenten ontvangt om gegronde redenen geen zorgtoeslag.

Onbekendheid met huurtoeslag beperkt

65 procent van de studenten is 18 jaar of ouder en woont op zichzelf. 27 procent van hen ontvangt huurtoeslag.

Het overgrote deel van de studenten dat aangeeft geen huurtoeslag te ontvangen, heeft hiervoor een gegronde reden: zij wonen bijvoorbeeld op kamers of bliken na berekening geen recht te hebben op de toeslag. Een klein deel van de uitwonende studenten, 8 procent, heeft zich er onvoldoende in verdiept en 1 procent weet niet wat huurtoeslag is of wat de voorwaarden om het te krijgen zijn.

Meerderheid werkende studenten heeft belastingaangifte gedaan

Op het moment van het invullen van de vragenlijst heeft 52 procent van alle studenten al belastingaangifte gedaan over 2014 en is 19 procent dat nog van plan. De helft van de studenten die hun belastingaangifte hebben opgestuurd, krijgt meer dan 255 euro terug van de Belastingdienst.

Bij slechts 5 procent van de studenten met een bijbaan is er sprake van onwetendheid. Het percentage onwetende studenten was in 2011-2012 nog 12 procent.

Gemiddelde eigen bestedingen: 823 euro per maand

Gemiddeld geven studenten 823 euro per maand uit. Er is een groot verschil tussen de maandelijkse bestedingen van thuis- en uitwonenden:

- Thuiswonenden: 535 euro per maand.
- Uitwonenden: 980 euro per maand.

Student onderschat de maandelijkse uitgaven

De studenten onderschatten de gemiddelde maandelijkse uitgaven van thuis- en uitwonenden:

- Bij thuiswonende studenten worden de gemiddelde uitgaven met 343 euro per maand, 192 euro te laag ingeschat.
- Bij uitwonende studenten worden de gemiddelde uitgaven met 771 euro per maand, 209 euro te laag ingeschat.

Top 5 van populairste uitgaven

De populairste niet-verplichte uitgaven², waar tenminste 8 van de 10 studenten geld aan uitgeven, zijn:

- Kleding en schoenen
- Verzorgingsartikelen
- Uit eten
- Cadeaus
- Uitgaan/stappen

Ongeveer 1 op de 10 thuiswonende studenten betaalt kostgeld

Van de studenten die thuis wonen, hoeft 64 procent op geen enkele manier bij te dragen in de kosten van levensonderhoud zoals wonen, energie, water en voeding. Een deel van de studenten (28 procent) betaalt geen kostgeld, maar draagt bij in de kosten door regelmatig boodschappen te doen of iets leuks voor de ouders te kopen.

Slechts 9 procent van de thuiswonenden betaalt een vast bedrag per maand aan de ouders voor de kosten die de ouders voor hen maken. Gemiddeld betalen zij 132 euro per maand. Dit is vergelijkbaar met 2011-2012, toen 11 procent een maandelijks bedrag betaalde. Het gemiddelde bedrag dat studenten betalen ligt nu 20 euro per maand lager.

17 procent van de studenten heeft minder dan 100 euro spaargeld

Het overgrote deel van de studenten spaart zelf. Toch heeft 17 procent minder dan 100 euro spaargeld. De ene helft van de studenten heeft minder dan 1.000 tot 2.500 euro aan spaargeld en andere de helft meer.

De meest genoemde reden om niet te sparen is dat daar financieel geen ruimte voor is.

² Het Nibud heeft de studenten naar 36 verschillende uitgavenposten gevraagd (zie bijlage 4). Het gaat hier om de uitgaven uitgezonderd de woonlasten (voor uitwonenden), studiekosten (schoolboeken en schoolspullen), de verzekeringen en de uitgaven aan de mobiele telefoon.

8 van de 10 studenten bekijken minimaal 1 keer per week hun banksaldo

34 procent van de studenten bekijkt dagelijks het banksaldo en 47 procent één of meerdere keren per week. In totaal bekijkt 81 procent van de studenten minimaal één keer per week het banksaldo, tegen 74 procent in 2011-2012.

De komst van de mobiel bankieren app is een mogelijke verklaring voor deze stijging. Studenten die gebruik maken van de mobiel bankieren app (78 procent) bekijken hun banksaldo namelijk vaker dan studenten die de app niet gebruiken: 91 tegen 52 procent bekijkt minimaal één keer per week het banksaldo. 78 procent van de studenten die gebruik maken van internetbankieren bekijkt zijn/haar saldo minimaal één keer per week.

9 procent van de studenten houdt geen eigen administratie bij

Bijna 1 op de 10 doet zelf niks met belangrijke papieren: 3 procent doet er helemaal niets mee en 6 procent laat de ouders belangrijke papieren voor hen bewaren.

Meer dan de helft (57 procent) van de studenten bewaart belangrijke papieren (diploma's, contracten en overeenkomsten, rekeningen, garantiebewijzen) op een ordelijke manier. 35 procent bewaart wel alle belangrijke papieren, maar niet geordend.

Circa 1 op de 5 komt moeilijk rond en komt vaak geld tekort

21 procent van de studenten komt (zeer) moeilijk rond. Ook geeft één op de vijf aan vaak of altijd geld tekort te komen. Dit is vergelijkbaar met 3 jaar geleden: in 2011-2012 gaf 21 procent aan regelmatig geld tekort te komen.

Uitwonenden, oudere studenten, materialistische studenten en studenten met een ongeordende administratie komen moeilijker rond. Ook bestaat er een duidelijk verband tussen rondkomen en het wel of niet hebben van schulden en studieschulden.

Ruim een kwart van de studenten heeft een andere vorm van schuld dan studieschuld

27 procent van de studenten van 18 jaar en ouder heeft op dit moment één of meer schulden:

- Iets op afbetaling gekocht: 3 procent
- Betalingsachterstanden: 15 procent
- Geld geleend van één of meer personen: 10 procent
- Geld geleend van een bank of financiële instelling: 4 procent
- Rood staan: 11 procent

De helft van de studenten die weleens rood staan, heeft geld op de spaarrekening staan. De meesten van hen halen in dat geval niet direct geld van de spaarrekening. 1 van de 5 studenten die weleens rood staan, heeft nooit een negatief saldo als er nog geld op de spaarrekening staat.

Half van de studenten heeft een studieschuld

53 procent van de studenten heeft een studieschuld.

De belangrijkste redenen om te lenen, zijn:

- De leenvoorwaarden bij DUO zijn gunstig (63 procent).
- De ouders raden het aan (58 procent).
- Ze willen hun ouders niet belasten (57 procent).

1 op de 6 leent bij DUO om zich luxe te kunnen veroorloven. 32 procent van de studenten die een lening heeft bij DUO, geeft aan best minder te kunnen lenen en toch rond te kunnen komen.

De belangrijkste redenen om niet te lenen zijn voor niet-leners:

- Ze willen geen (grote) schulden maken (85 procent).
- Ze hebben een lening niet nodig (78 procent).
- Ze willen alleen lenen als dat echt nodig is (76 procent).

21 procent heeft zowel een studieschuld als een andere vorm van schuld

In totaal heeft 39 procent geen studieschuld én geen andere vorm van schuld, 33 procent heeft alleen een studieschuld, 7 procent heeft geen studieschuld, maar wel een andere vorm van schuld en 21 procent heeft beiden.

Van de studenten met een studieschuld heeft 38 procent daarnaast nog een andere schuld. Van de studenten die op dit moment een schuld hebben, heeft 75 procent daarnaast een studieschuld.

17 procent van de studenten zegt een financieel probleem te hebben

Van alle studenten vindt 17 procent zelf dat hij/zij een financieel probleem heeft.

Studenten die een financieel probleem ervaren, hebben relatief vaak een (studie)schuld: 55 procent van hen heeft zowel een studieschuld als een andere vorm van schuld en 35 procent heeft óf een studieschuld óf een andere vorm van schuld. Als studenten dus zelf aangeven dat ze financiële problemen hebben, is dat een duidelijk signaal dat er op financieel gebied waarschijnlijk iets aan de hand is.

De studenten met een vorm van schuld vinden bovengemiddeld vaak dat ze een financieel probleem hebben, namelijk 40 procent. Met name de studenten die rood staan of geleend hebben bij een bank vinden dat (55 procent). Studenten met een studieschuld vinden dat in veel mindere mate, 25 procent van hen. Studieschulden lijken daarmee duidelijk een ander type schuld dan rood staan of een lening bij een bank.

3 op de 10 heeft het maximale leenbedrag als uitgangspunt genomen

30 procent van de studenten met een DUO lening zegt dat ze de hoogte van hun lening hebben bepaald door te kijken naar het maximaal mogelijke bedrag. Dat is het bedrag dat ze uiteindelijk zijn gaan lenen. Dit is zorgwekkend, aangezien deze studenten straks waarschijnlijk een hogere schuld zullen hebben dan nodig was geweest.

38 procent geeft aan een bedrag gekozen te hebben waarvan ze dachten dat ze daarmee maandelijks rond konden komen en 23 procent heeft precies uitgerekend hoeveel ze per maand tekort kwamen.

Ook aan de studenten die geen DUO lening hebben is gevraagd hoe ze zouden bepalen welk bedrag ze zouden lenen. Hier zegt bijna 60 procent dat ze precies zouden uitrekenen hoeveel ze per maand tekortkomen en 44 procent zou een bedrag kiezen waarmee ze denken rond te komen. Slechts 4 procent denkt het maximale leenbedrag als uitgangspunt te zullen nemen voor hun lening.

De verschillen tussen deze groepen kunnen door twee redenen ontstaan. Het is mogelijk dat de studenten die geld lenen bij DUO andere studenten zijn dan de studenten die dat niet doen. Het is echter ook mogelijk dat deze studenten denken dat ze het meest wenselijke gedrag zullen vertonen, namelijk precies uitrekenen hoeveel ze per maand tekortkomen, en dat dit tegenvalt als ze het in werkelijkheid moeten doen: als puntje bij paaltje komt kost dat misschien te veel moeite.

Bijna een derde zegt minder te kunnen lenen bij DUO

32 procent van de studenten zegt best minder te kunnen lenen bij DUO en dan nog steeds rond te kunnen komen.

59 procent geeft aan dat ze hun leenbedrag bij DUO aanpassen als hun inkomsten veranderen.

Onbekendheid over renteregels rondom studieschulden groot

De kennis over de renteregels rondom studieschulden zijn onvoldoende bekend bij studenten. Slechts eenderde is ervan op de hoogte dat:

- Ze rente betalen vanaf het moment dat ze studieschuld opbouwen.
- De rente niet elk jaar verandert.

Een meerderheid van de studenten is wel op de hoogte van de mogelijkheden en kosten van aflossen:

- Dat de hoeveelheid rente die iemand in totaal betaalt verschilt, afhankelijk van hoe snel de studieschuld wordt afgelost (72 procent).
- Dat studenten meer kunnen aflossen dan DUO berekent (67 procent).

Studenten met een studieschuld bij DUO weten meer over de regels dan studenten zonder schuld bij DUO. Die eerste groep heeft er dan ook zelf mee te maken.

Meerderheid is bekend met de belangrijkste veranderingen in het nieuwe studiefinancieringsstelsel

Ruim zes op de tien is er van op de hoogte dat:

- Het studentenreisproduct blijft bestaan.
- De basisbeurs voor uitwonenden is afgeschaft.
- De studieschuld in maximaal 35 jaar moet worden afgelost.

Studenten zijn het minst bekend met het feit dat de aanvullende beurs blijft bestaan, de helft is hier van op de hoogte.

1 Inleiding

1.1 Aanleiding

Op 1 september 2015 wordt het nieuwe studiefinancieringsstelsel ingevoerd en verandert er, met name voor nieuwe studenten, veel. Zij moeten gaan beslissen óf ze gaan lenen en zo ja, hoeveel. De beslissing om te lenen kan van grote invloed zijn op hun leven na het afronden van de studie. Ze zullen immers hun schuld moeten afbetalen en hoewel er in de afbetalingsregeling de nodige, tijdelijke, 'escapes' zijn ingebouwd, is het heel wel mogelijk dat de studieschuld van beperkende invloed is op bijvoorbeeld het besteedbare inkomen of de hoogte van een lening of hypotheek.

Daarom moeten studenten een weloverwogen beslissing kunnen nemen. Daarvoor is het van groot belang dat ze weten welke uitgaven zij kunnen verwachten. Op basis daarvan kunnen ze uitrekenen of hun inkomsten toereikend zijn of dat lenen noodzakelijk is.

In 2011-2012 heeft het Nibud onderzoek gedaan naar de inkomsten, uitgaven en het financiële gedrag van studenten. De uitkomsten van dit onderzoek zijn de afgelopen jaren breed ingezet, zowel voor beleidsontwikkeling als voor voorlichtingsdoeleinden. Zo vormen de uitgavencijfers uit het onderzoek de basis voor de begrotingen die in het Financieel Studieplan van Stichting 'Weet Wat Je Besteedt' worden gebruikt en in de rekenmodule van DUO over het nieuwe studiefinancieringsstelsel. Beide genoemde tools zijn bedoeld om studenten te ondersteunen bij het in kaart brengen van hun financiële situatie.

Gezien de grote veranderingen die er vanaf het komend studiejaar op stapel staan en de grotere financiële beslissingen die aankomende studenten moeten nemen, is het relevant en wenselijk om nieuwe, actuele, informatie te hebben over het bestedingsgedrag en de financiële situatie van studenten. Dit dient een dubbel doel: het geeft maatschappelijke en financiële dienstverleners en beleidsmakers inzicht in het financiële gedrag van studenten anno 2015. Tegelijkertijd kan het de aankomende studenten meer inzicht geven in de gemiddelde kosten en hen ondersteuning bieden bij het nemen van de beslissing óf en hoeveel zij willen lenen.

1.2 Doelstelling

Met het onderzoek willen we inzicht krijgen in de financiële situatie en het financiële gedrag van jongeren tot 30 jaar, die studeren op het hbo of op de universiteit. Het onderzoek levert gegevens op over de inkomsten, uitgaven en schuldensituatie van studenten en geeft inzicht in de wijze waarop ze met geld omgaan.

Daarnaast geeft het onderzoek inzicht in de bekendheid van studenten met de aankomende veranderingen in het studiefinancieringsstelsel en hoe zij tegen de veranderingen aankijken.

1.3 Leeswijzer

In het kader van dit onderzoek zijn 2.723 voltijd studenten tot 30 jaar uit het hbo en wo ondervraagd. Deze groep hbo'ers en wo'ers is representatief voor alle studenten in Nederland wat betreft leeftijd, geslacht en opleidingsrichting (hbo of wo).

Een uitgebreide beschrijving van de onderzoeksopzet en de verdeling van de studenten naar achtergrondkenmerken staan in bijlage 1 en 2.

Dit onderzoek is uitgevoerd door het Nibud en is (financieel) mede mogelijk gemaakt door het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW), ING en Studenten.net.

Multivariate analyses

In dit rapport hebben we regelmatig multivariate analyses (lineaire of logistische regressies) uitgevoerd. Dit betekent dat alle mogelijke relevante factoren, die kunnen samenhangen met de te verklaren financiële situatie van de studenten, tegelijkertijd zijn meegenomen. Dit geeft een duidelijker overzicht en inzicht in de directe relatie van een bepaald kenmerk met de financiële situatie, omdat dit voor andere, mogelijk invloedrijke factoren, wordt gecorrigeerd.

De statistische uitkomsten van deze analyses staan in bijlage 3. In de hoofdstukken zelf staan de belangrijkste bevindingen beschreven.

Deze analyse geeft de correlatie weer en niet de causaliteit. Dit betekent dat we kunnen zeggen dat er tussen bepaalde kenmerken een relatie bestaat. We weten echter niet welk van de twee kenmerken de relatie tot stand brengt.

Opzet rapport

Dit rapport presenteert de uitkomsten van het onderzoek en geeft achtereenvolgens inzicht in:

- De inkomsten
- De bestedingen
- Het spaargedrag
- De financiële situatie in het algemeen
- Het leengedrag en de schuldsituatie
- De kennis over het studiefinancieringsstelsel

Vergelijking met het studentenonderzoek uit 2011-2012

In 2011-2012 heeft het Nibud een uitgebreid onderzoek gedaan onder hbo- en wo-studenten (Nibud, 2012). In dit rapport worden de uitkomsten uit het toenmalige

onderzoek in sommige paragrafen vergeleken met het huidige onderzoek. Dit is echter niet overal mogelijk. Soms wijkt de vraagstelling zodanig af, dat er geen betrouwbare vergelijking te maken valt.

1.4 Handreiking Student & Financiën

Het Studentenonderzoek 2015 is een verdieping van de handreiking *Student & Financiën*. Deze handreiking is een praktische vertaalslag van het onderzoek. Naast een beschrijving van de uitkomsten van het onderzoek op hoofdlijnen, biedt de handreiking tips en aanbevelingen hoe professionals bij de begeleiding van studenten de resultaten uit het onderzoek in de praktijk kunnen inzetten.

2 De inkomsten van studenten

Gemiddeld heeft een student 768 euro per maand te besteden. Daarvan zijn de inkomsten uit studiefinanciering de belangrijkste bron van inkomsten. De meeste studenten ontvangen zorgtoeslag als zij hier recht op hebben.

2.1 Het totale besteedbare inkomen

Als de studenten een bepaalde inkomstenbron hebben, werd hen gevraagd aan te geven hoe hoog de inkomsten daaruit zijn. De inkomsten uit de verschillende inkomstenbronnen zijn bij elkaar opgeteld. Dit geeft een beeld van het totale inkomen van de student.

Tabel 1 geeft het totale besteedbare inkomen van de studenten weer. Het gaat hierbij om inkomsten uit verschillen bronnen:

- Een bijdrage van ouders
- Studiefinanciering
- Inkomsten uit bijbaantjes en betaalde stages
- Zorgtoeslag
- Huurtoeslag
- Uitkering
- Alimentatie
- Teruggaaf van de belastingaangifte
- Overige inkomsten, zoals uit verkoop van spullen, klussen of eigen bedrijf

Gemiddeld heeft een student 768 euro per maand te besteden. Het mediane inkomen is 686 euro per maand. Met andere woorden: voor de ene helft van de studenten zijn de inkomsten minder dan 686 euro per maand en voor de andere helft meer.

De gemiddelde inkomsten van hbo'ers wijken niet sterk af van die van wo-studenten. De inkomsten van uitwonenden zijn beduidend hoger dan die van thuiswonenden: 894 euro tegen 541 euro per maand.

Tabel 1: Totaal besteedbaar inkomen (in euro's per maand), naar achtergrondkenmerken

		Thuiswonend (n=950) €	Uitwonend (n=1.733) €	Totaal (n=2.701) €
Geslacht	Man	589	981	823
	Vrouw	480	817	713
Leeftijd	t/m 19 jaar	428	696	568
	20-21 jaar	530	817	710
	22-23 jaar	608	947	829
	24 jaar en ouder	688	1053	969
Opleidingsniveau	Hbo	543*	929	754
	Wo	537*	856	790
Totaal		541	894	768*

**Deze bedragen wijken niet significant van elkaar af binnen dit kenmerk.*

In 2011-2012 bedroegen de gemiddelde inkomsten van studenten 770 euro per maand. Dit wijkt dus nauwelijks af van de gemiddelde inkomsten van 768 euro nu. Wel is te zien dat hbo-studenten meer zijn gaan verdienen, in 2011-2012 verdienden zij 722 euro. Wo-studenten zijn minder gaan verdienen, in 2011-2012 verdienden zij nog 841 euro. Op gebied van leeftijd en geslacht is niet veel veranderd, ouderen en mannen verdienen nog steeds meer dan jongeren en vrouwen.

De volgende paragrafen gaan verder in op de verschillende inkomstenbronnen. Dit geeft inzicht in waar de verschillen in besteedbaar inkomen vandaan komen.

2.2 Inkomstenbronnen

Tabel 2 geeft weer:

- Welk percentage studenten inkomsten ontvangt uit een bepaalde inkomstenbron.
- Hoe hoog de inkomsten zijn van de studenten die deze inkomstenbron hebben.

De belangrijkste bron van inkomsten voor studenten is studiefinanciering. De meeste studenten, 93 procent, ontvangen deze bron van inkomsten. Ook is het bedrag dat studenten hiervan per maand ontvangen hoger dan de gemiddelde inkomsten uit andere inkomstenbronnen.

Tabel 2: Percentage studenten met een bepaalde inkomstenbron en gemiddelde inkomsten per inkomstenbron (in euro's per maand) (bedragen exclusief 0) (n=2.723)

	€	%
Geld ouders (n=1.381)	179	57
Studiefinanciering (n=1.282)	469	93
Bijbaan (n=1.917)	332	71
Teruggaaf belastingaangifte (n=811)	33	48
Overige inkomsten (n=2.382)	138	89

Verschillen in inkomsten tussen 2011-2012 en 2015

De inkomstenverschillen als je 2015 met 2011-2012 vergelijkt:

- Geld van ouders: in 2011-2012 kregen studenten, áls zij geld van hun ouders kregen, gemiddeld 191 euro per maand. Nu is dat 179 euro per maand.
- Studiefinanciering: 90 procent van de studenten ontving in 2011-2012 gemiddeld 358 euro per maand studiefinanciering. Dit percentage is nu gestegen naar 93 procent en het bedrag is gestegen naar 469 euro per maand.
- Bijbaan: Zowel in 2011-2012 als nu had 70 procent van de studenten een bijbaan. De inkomsten uit een bijbaan zijn gedaald van 354 euro naar 332 euro.

De inkomsten uit de belastingaangifte en overige inkomsten zijn moeilijk vergelijkbaar met 2011-2012.

2.3 Geld van ouders

Van de studenten krijgt 57 procent periodiek of op onregelmatige basis geld van de ouders.

De meeste studenten die geld van hun ouders krijgen, ontvangen een vast bedrag per maand (61 procent). 26 procent van hen krijgt onregelmatig geld.

Gemiddeld krijgen de studenten 179 euro per maand van hun ouders. De gemiddelde bedragen die studenten krijgen, staan in tabel 3.

Of een student geld van zijn ouders krijgt, hangt met name samen met:

- De leeftijd: hoe ouder ze zijn, hoe minder vaak studenten geld van hun ouders krijgen.
- Het opleidingsniveau: hbo'ers ontvangen minder vaak geld van hun ouders dan wo-studenten.
- De woonsituatie: meer uitwonenden dan thuiswonenden ontvangen geld van hun ouders.
- De hoogte van de studiefinanciering: hoe lager die is, des te vaker ontvangen zij geld van hun ouders.

Tabel 3: Percentage inkomsten van ouders (n=2.723)

		%	€
Geslacht	Man	57*	191
	Vrouw	57*	165
Leeftijd	t/m 19 jaar	65	142
	20-21 jaar	59	184
	22-23 jaar	57	185
	24 jaar en ouder	47	212
Opleidingsniveau	Hbo	50	156
	Wo	69	203
Woonsituatie	Thuiswonend	47	88
	Uitwonend	63	214
Totaal		57%	€ 179

*Deze bedragen en percentages wijken niet significant van elkaar af binnen dit kenmerk.

2.4 Studiefinanciering

Studiefinanciering bestaat uit 5 verschillende onderdelen:

- Basisbeurs (dit geldt voor de studenten die vóór studiejaar 2015-2016 zijn begonnen aan hun bachelor of master)
- Aanvullende beurs
- Rentedragende lening
- Collegegeldkrediet
- Studentenreisproduct

93 procent van de studenten ontvangt één of meer vormen van studiefinanciering. Tabel 4 laat dit voor de verschillende onderdelen zien. Van alle studenten ontvangt 36 procent een gewone rentedragende lening en/of collegegeldkrediet.

Uitwonende studenten hebben beduidend vaker een aanvullende beurs, een rentedragende lening en collegegeldkrediet. De basisbeurs wordt door thuiswonende en uitwonende studenten even vaak ontvangen.

Tabel 4: Percentage studenten met studiefinanciering (n=2.723)

	Thuiswonend %	Uitwonend %	Totaal %
Basisbeurs	83*	82*	83
Aanvullende beurs	29	35	33
Rentedragende lening	16	42	32
Collegegeldkrediet	8	20	16
Geen studiefinanciering	8	6	7

**Deze percentages wijken niet significant van elkaar af binnen dit kenmerk.*

2.4.1 Gemiddelde inkomsten uit studiefinanciering

De studenten met studiefinanciering ontvangen gemiddeld 469 euro per maand. Dat is het bedrag van de basisbeurs, aanvullende beurs, rentedragende leningen (DUO lening en collegegeldkrediet) bij elkaar opgeteld.

Hoeveel studiefinanciering de student ontvangt houdt verband met:

- Leeftijd: hoe ouder studenten zijn, hoe meer studiefinanciering ze ontvangen. Dit kan komen doordat ze meer (verplichte) uitgaven hebben. Het kan ook samenhangen met het feit dat ze meer geld gaan lenen bij DUO.
- Woonsituatie: uitwonenden ontvangen meer studiefinanciering dan thuiswonenden (gemiddeld 567 tegen 263 euro). Dit komt waarschijnlijk doordat de thuis- en uitwonende beurs voor uitwonenden hoger is.
- Het hebben van een bijbaan: studenten die een bijbaan hebben, hebben minder inkomsten uit studiefinanciering. Waarschijnlijk lenen zij minder bij DUO.
- De bijdragen van de ouders: studenten die geld van hun ouders ontvangen, krijgen minder studiefinanciering. Waarschijnlijk lenen zij minder bij DUO.

2.4.2 Hoogte rentedragende lening bij DUO

Van de 36 procent van de studenten met een rentedragende lening bij DUO (gewone DUO lening en/of collegegeldkrediet), lenen de studenten zonder aanvullende beurs gemiddeld 484 euro. Hierbij is een groot verschil zichtbaar tussen studenten met en zonder basisbeurs. De lenende studenten met basisbeurs, lenen gemiddeld 386 euro per maand, terwijl de studenten zonder basisbeurs gemiddeld 632 euro lenen.

Tabel 5: Inkomen uit rentedragende lening van lenende studenten zonder aanvullende beurs (n=439)

		€
Geslacht	Man	505*
	Vrouw	458*
Leeftijd	t/m 19 jaar	364
	20-21 jaar	377
	22-23 jaar	500
	24 jaar en ouder	585
Opleidingsniveau	Hbo	489*
	Wo	478*
Woonsituatie	Thuiswonend	437*
	Uitwonend	495*
Basisbeurs	Wel	386
	Geen	632
Totaal		484

*Deze bedragen wijken niet significant van elkaar af binnen dit kenmerk.

2.5 Bijbaan

Van de studenten heeft 71 procent een bijbaan en/of een betaalde stage (zie tabel 6). Dat is vergelijkbaar met de situatie in 2011-2012, toen 70 procent van de studenten een bijbaan had.

Hbo'ers hebben veel vaker een bijbaan en/of een betaalde stage dan wo-studenten: 76 tegen 63 procent:

- Van de hbo-studenten heeft 66 procent een bijbaan, tegen 60 procent van de wo-studenten.
- Van de hbo-studenten heeft 22 procent een betaalde stage of een stage met stagevergoeding, tegen 6 procent van de wo-studenten.

Tabel 6: Percentage studenten met bijbaan en inkomsten uit bijbaan (n=2.723)

		% (n=2.723)	€ (n=1.917)	uren p.w. (n=1.910)
Geslacht	Man	70*	368	16*
	Vrouw	72*	298	15*
Leeftijd	t/m 19 jaar	69*	226	11
	20-21 jaar	72*	302	15
	22-23 jaar	73*	371	17
	24 jaar en ouder	67*	435	18
Opleidingsniveau	Hbo	76	341	18
	Wo	63	316	11
Woonsituatie	Thuiswonend	76	330*	16*
	Uitwonend	67	333*	15*
Totaal		71	332	15

*Deze bedragen wijken niet significant van elkaar af binnen dit kenmerk.

Aantal uren werken per week

Gemiddeld werken studenten 15 uur per week in hun bijbaan en/of betaalde stage. Hbo-studenten werken meer uren per week dan wo-studenten. Dit zal met name samenhangen met het feit dat zij vaker stage lopen voor hun opleiding. Studenten die alleen een bijbaan hebben (geen betaalde stage), werken gemiddeld 10 uur per week. De studenten met bijbaan én betaalde stage, werken gemiddeld 34 uur per week.

Hoe ouder de student, hoe meer uren per week hij werkt.

2.5.1 Inkomsten uit bijbaan en betaalde stage

Tabel 6 hierboven laat ook zien wat studenten gemiddeld verdienen met hun bijbaan en/of betaalde stage.

Enkele duidelijke verschillen zijn:

- Mannen verdienen per maand meer dan vrouwen.
- Hbo-studenten verdienen per maand meer dan wo-studenten, waarschijnlijk is dit te verklaren doordat hbo-studenten meer uren werken dan wo-studenten.
- Hoe ouder de student is, hoe meer hij per maand aan inkomsten heeft uit stage en bijbaan.

Het percentage mannen en vrouwen dat werkt is vergelijkbaar, evenals het aantal uren dat ze per week werken. Dit kan dus niet verklaren waarom mannen per maand meer inkomsten hebben uit een bijbaan. Mannen verdienen per uur dus meer dan vrouwen. Mogelijk hebben zij vaker een baantje waarbij de gemiddelde inkomsten per uur hoger liggen.

2.6 Overige inkomsten

2.6.1 Aanwezigheid van overige inkomsten

In tabel 7 staat voor verschillende inkomstenbronnen aangegeven welk percentage van de studenten deze inkomstenbron ontvangt. De vraag of ze zorgtoeslag, alimentatie en/of een uitkering ontvangen, is alleen gesteld aan de studenten van 18 jaar en ouder. De vraag over de huurtoeslag is alleen gesteld aan uitwonende 18-plussers.

Van alle studenten heeft 11 procent geen van de genoemde inkomstenbronnen.

Van de 18-plussers ontvangt 86 procent zorgtoeslag en van de uitwonende studenten van 18 jaar en ouder ontvangt 27 procent huurtoeslag.

Tabel 7: Percentage studenten met bepaalde inkomstenbronnen (meerdere antwoorden mogelijk)

	%
Zorgtoeslag (n=2.684)	86
Huurtoeslag (n=1.739)	27
Eigen bedrijf (n=2.723)	2
Geld verdienen met andere activiteiten (bijv. met bijles geven, klussen, optredens met bandje) (n=2.723)	14
Verkoop spullen (bijv. op internet/rommelmarkt) (n=2.723)	8
Alimentatie (n=2.684)	2
Uitkering en/of inkomsten uit het profileringsfonds (n=2.723)	2
<i>Geen extra inkomsten</i> (n=2.723)	11

2.6.2 Zorgtoeslag

Van de 18-plussers ontvangt 86 procent zorgtoeslag. Dit verschilt niet tussen de leeftijden. Er is wel een verschil tussen:

- Thuis- en uitwonenden: 82 procent van de thuiswonenden ontvangt zorgtoeslag, tegen 87 procent van de uitwonenden.
- Hbo- en wo-studenten: 85 procent van de hbo'ers, tegen 88 procent van de wo'ers ontvangt zorgtoeslag.

In 2011-2012 gaf 82 procent aan zorgtoeslag te ontvangen, dit percentage is dus iets gestegen.

2.6.3 Hoogte overige inkomsten

Gemiddeld ontvangt een student 138 euro per maand aan overige inkomsten uit toeslagen en uitkeringen, de verkoop van spullen, inkomsten uit eigen bedrijf en overige bijverdiensten.

Hbo- en wo-studenten hebben ongeveer evenveel overige inkomsten.

Verklaringen voor de verschillen in de overige inkomsten tussen studenten zijn:

- Mannen hebben meer overige inkomsten dan vrouwen. Ze hebben met name beduidend meer inkomsten uit overige bijverdiensten, bijvoorbeeld door bijles geven en klussen.
- Vergeleken met jongere studenten hebben oudere studenten met name meer inkomsten uit een eigen bedrijf en uit overige bijverdiensten.
- Uitwonende studenten hebben hogere overige inkomsten. Dit komt doordat een deel van de uitwonenden huurtoeslag ontvangt. Thuiswonenden ontvangen dit niet.

Tabel 8: Hoogte overige inkomsten (in euro's per maand), naar achtergrondkenmerken (n=2.382)

		€
Geslacht	Man	152
	Vrouw	124
Leeftijd	t/m 19 jaar	109
	20-21 jaar	114
	22-23 jaar	128
	24 jaar en ouder	203
Opleidingsniveau	Hbo	135*
	Wo	143*
Woonsituatie	Thuiswonend	102
	Uitwonend	157
Totaal		138

*Deze bedragen wijken niet significant van elkaar af binnen dit kenmerk.

2.7 Waarom geen zorg- of huurtoeslag?

2.7.1 Geen zorgtoeslag

Van alle studenten van 18 jaar en ouder geeft 14 procent aan geen zorgtoeslag te ontvangen. Dit is 7 procent van alle studenten.

- 4 procent van die studenten geeft aan niet te weten dat ze zorgtoeslag kunnen aanvragen.
- 39 procent van hen geeft aan het niet te krijgen omdat de ouders de zorgverzekering voor hen betalen. Deze jongeren weten dus niet dat de betaling van de zorgverzekering losstaat van de ontvangst van zorgtoeslag.
- 6 procent geeft als reden dat ze thuis wonen. Ze zijn dus niet op de hoogte van de voorwaarden om zorgtoeslag te kunnen ontvangen.

Tabel 9: Reden waarom men geen zorgtoeslag ontvangt (n=385)

	%
Ik heb het wel uitgerekend, maar ik heb er geen recht op	7
Ik denk dat ik hier geen recht op heb	6
Die krijgen mijn ouder(s) voor mij	34
Mijn zorgverzekering wordt betaald door mijn ouder(s)	39
Ik woon nog thuis	6
Ik weet niet wat dit is/ik wist niet dat dit kon	4
Anders	4

2.7.2 Geen huurtoeslag

Van de studenten van 18 jaar en ouder woont 65 procent op zichzelf. Deze groep woont als volgt:

- 18 procent op zichzelf in een appartement/studio/huis.
- 39 procent op zichzelf met anderen (bijv. in een studentenhuis).
- 8 procent met hun partner.

Van deze uitwonende studenten van 18 jaar en ouder ontvangt 27 procent huurtoeslag. Bijna driekwart dus niet.

Bijna een vijfde van degenen die geen huurtoeslag ontvangen (18 procent) heeft het wel uitgerekend, maar komt er niet voor in aanmerking. Daarnaast geeft de helft aan het niet te ontvangen omdat ze op kamers wonen. Het merendeel van degenen die met anderen in een huis wonen, geeft dit als reden. Dit zijn jongeren die bewust met huurtoeslag bezig zijn geweest en op de hoogte zijn van de mogelijkheden.

Er is ook een groep die onwetend is en zich er onvoldoende in heeft verdiept: 11 procent *denkt* geen recht te hebben op huurtoeslag en nog eens 2 procent weet niet wat huurtoeslag is of weet niet dat een uitwonende mogelijk recht heeft op huurtoeslag.

Tabel 10: Reden waarom uitwonende studenten geen huurtoeslag hebben aangevraagd
(n=1.293)

	%
Ik heb het wel uitgerekend, maar ik heb er geen recht op	18
Ik denk dat ik hier geen recht op heb	11
Ik woon op kamers	51
Mijn huur wordt betaald door mijn ouder(s)	2
Ik ben nog te jong om huurtoeslag te ontvangen	7
Ik heb een koopwoning	4
Ik weet niet wat dit is/ik wist niet dat dit kon	2
Anders	6

In 2011-2012 ontving 22 procent huurtoeslag. Het percentage dat tegenwoordig huurtoeslag ontvangt is iets gestegen. Het percentage studenten dat onwetend is met de toeslag is gelijk gebleven, dat was in 2011-2012 ook 2 procent.

2.8 Belastingaangifte

Van alle studenten heeft 52 procent over 2014 belastingaangifte gedaan en 19 procent is dit nog van plan³.

Bij slechts 5 procent van de studenten met een bijbaan is sprake van onwetendheid. Zij hebben geen belastingaangifte gedaan omdat ze niet wisten dat dat kon of omdat ze dachten dat zij dat niet konden doen omdat ze jonger waren dan 18 jaar.

Het percentage studenten dat onwetend is, is iets gedaald. In 2011-2012 gaf 12 procent van de studenten met een bijbaan aan niet te weten dat ze belastingaangifte konden doen. Kanttekening hierbij is wel dat de antwoordmogelijkheden in het onderzoek uit 2011-2012 iets afwijken van het huidige onderzoek.

³ De werving heeft plaatsgevonden in april 2015; toen kon men de belastingaangifte over 2014 nog invullen en opsturen.

Tabel 11: Percentage studenten dat over het jaar 2014 belastingaangifte heeft gedaan (n=2.723)

	Van de studenten met bijbaan %	Totaal %
Ja, ik heb de aangifte ingevuld en opgestuurd	55	48
Ja, ik heb de aangifte ingevuld maar niet opgestuurd omdat ik niets terugkreeg	5	4
Ja, dat ga ik nog doen	22	19
Nee, ik had in 2014 geen baantje	-	12
Nee, want ik betaal geen belasting	11	10
Nee, ik weet niet wat dit is/ ik wist niet dat dit kon	3	3
Nee, ik ben jonger dan 18	1	1
Nee, andere reden	3	3

2.8.1 Hoogte belastingteruggaaf

Van de studenten die de aangifte hebben opgestuurd, krijgt de ene helft minder dan 255 euro terug en de andere helft meer dan 255 euro.

3 De uitgaven van studenten

Gemiddeld geven studenten zelf 823 euro per maand uit, thuiswonenden 535 euro en uitwonenden 980 euro. De grootste uitgavenposten voor studenten zijn de huur en boodschappen (voor uitwonenden), collegegeld, vrijetijdsuitgaven (inclusief vakantie) en de zorgverzekering. Ruim 4 op de 10 ouders betaalt het collegegeld voor het studerende kind en ruim eenderde betaalt (ook) de zorgverzekering.

Ongeveer 1 op de 10 thuiswonende studenten betaalt kostgeld

Van de studenten die thuis wonen hoeft 64 procent op geen enkele manier bij te dragen in de kosten van levensonderhoud, zoals wonen, energie, water en voeding. De ouders betalen alles. Een deel van de studenten (28 procent) betaalt geen kostgeld, maar draagt bij in de kosten door regelmatig boodschappen te doen of iets leuks voor de ouders te kopen.

Slechts 9 procent van de thuiswonenden betaalt een vast bedrag per maand aan de ouders voor de kosten die de ouders voor hen maken. Gemiddeld betalen zij 132 euro per maand. Dit is vergelijkbaar met 2011-2012, toen 11 procent een maandelijks bedrag betaalde. Het bedrag dat de studenten nu gemiddeld betalen ligt 20 euro per maand lager dan in 2011-2012.

3.1 Totale uitgaven

Aan de studenten werd gevraagd om van 36 verschillende uitgavenposten (zie bijlage 12) aan te geven of zij hier zelf geld aan uitgeven en zo ja, hoeveel.

Op basis van de bestedingen per uitgavenpost, hebben we berekend hoeveel de studenten per maand gemiddeld uitgeven. Grote aankopen die ze in de loop van een jaar doen, zijn hier niet in meegenomen.

Gemiddeld geven de studenten zelf 823 euro per maand uit. De mediane bestedingen zijn 779 euro per maand. Dat wil zeggen: de ene helft van de studenten geeft minder dan 779 euro per maand uit en de andere helft meer.

Tabel 13 toont de gemiddelde uitgaven naar verschillende achtergrondkenmerken. Hierbij is onderscheid gemaakt tussen thuiswonende en uitwonende studenten. Uitwonenden geven logischerwijs meer geld uit per maand dan thuiswonenden. Gemiddeld geven thuiswonende studenten zelf 535 euro per maand uit en uitwonenden 980 euro. Als rekening wordt gehouden met de uitgaven die door de ouders worden betaald (zie paragraaf 3.5), dan zijn de gemiddelde uitgaven van thuiswonenden 646 euro en die van uitwonenden 1163 euro per maand.

Tabel 12: Totale uitgaven per maand

		Thuiswonend (n=787) €	Uitwonend (n=1.454) €	Totaal (n=2.242) €
Geslacht	Man	550*	1025	834*
	Vrouw	516*	945	814*
Leeftijd	t/m 19 jaar	464	794	641
	20-21 jaar	498	895	745
	22-23 jaar	589	994	861
	24 jaar en ouder	681	1187	1072
Opleidingsniveau	Hbo	561	1064	836*
	Wo	445	895	805*
Totaal		535	980	823

*Deze bedragen wijken niet significant van elkaar af binnen dit kenmerk.

De volgende studenten hebben hogere uitgaven (zie tabel 13):

- Oudere studenten.
- Hbo-studenten.
- Uitwonende studenten.
- Studenten die geld krijgen van hun ouders.
- Studenten die een bijbaan hebben.
- Studenten met een hoger inkomen.
- Studenten die moeilijker rondkomen.
- Studenten die hun administratie zelf geordend bewaren geven meer uit dan studenten waarvan de ouders de administratie doen.
- Studenten die hun saldo vaker checken.
- Studenten die een schuld bij DUO hebben.
- Studenten die materialistischer zijn.
- Studenten die impulsiever zijn.

Tabel 13: Verband tussen de hoogte van de uitgaven en andere variabelen (n=1.914)

Leeftijd	+
Geslacht (ref = man)	
Opleidingsniveau (ref = hbo)	-
Woonsituatie (ref = thuiswonend)	+
Geld krijgen van ouders (ref = nee)	+
Basisbeurs ontvangen (ref = nee)	
Bijbaan (ref = nee)	+
Inkomen	+
Rondkomen	-
Geld tekort	
Administratie niet geordend bewaren (ref = geordend)	
Nooit belangrijke papieren bewaren (ref = geordend)	
Administratie door ouders (ref = geordend)	-
Saldo checken	+
Spaargeld	
DUO schuld (ref = geen schuld)	+
Schuld (ref = geen schuld)	
Houding ten opzichte van schulden	
Materialisme	+
Impulsiviteit	+

3.2 Inschatting van de bestedingen

Aan de studenten is ook gevraagd hoeveel ze denken dat een student gemiddeld per maand uitgeeft (zie tabel 14):

- Bij thuiswonende studenten worden de gemiddelde uitgaven 192 euro te laag geschat.
- Bij uitwonende studenten worden de gemiddelde uitgaven 209 euro te laag geschat.

Tabel 14: Inschatting gemiddelde uitgaven per maand

		Verwachte uitgaven bij thuiswonend (n=2.279) €	Verwachte uitgaven bij uitwonend (n=2.285) €
Leeftijd	t/m 19 jaar	303	713
	20-21 jaar	346	766
	22-23 jaar	343	773
	24 jaar en ouder	383	836
Woonsituatie	Thuiswonend	332	718
	Uitwonend	349	796
Totaal		343	771

Oudere studenten schatten de uitgaven beter in dan jongere studenten, maar ook door hen worden de uitgaven nog steeds onderschat. Uitwonende studenten schatten de gemiddelde kosten beter in dan thuiswonende studenten.

3.3 Waar geven de studenten hun geld aan uit?

In deze paragraaf zijn de begrotingen van verschillende soorten studenten te vinden.

De gemiddelde uitgaven per maand zijn uitgesplitst naar:

- De woonsituatie
- Het ontvangen van een basisbeurs
- Het hebben van een lening bij DUO
- Het hebben van een schuld

3.3.1 Het verschil tussen thuiswonende en uitwonende studenten

In tabel 15 is weergegeven hoeveel thuiswonende en uitwonende studenten besteden aan verschillende uitgavenposten, als ze er tenminste geld aan uitgeven. Thuiswonende studenten geven meer geld uit aan:

- Studiekosten
- Vervoer
- Kleding en schoenen
- Grote aankopen

Uitwonende studenten geven meer geld uit aan:

- Voeding

Tabel 15: Bestedingen per uitgavenpost, naar woonsituatie (exclusief 0)

	Thuiswonend €	Uitwonend €	Totaal €
Huur (inclusief energie, water, televisie en internet)	-	366	366
Kostgeld	132	-	132
Zorgverzekering	99	97	98
Overige verzekeringen (bijv. aansprakelijkheidsverzekering, inboedelverzekering, reisverzekering)	14	12	13
Telefoon	25	26	26
Contributies en abonnementen (bijv. voor studie- of studentenvereniging, sport, krant/tijdschrift, muziek)	26	26	26
Collegegeld*	163	163	163
Studiekosten (bijv. studieboeken en benodigdheden voor de studie)	79	57	63
Vervoer (fiets, scooter, auto, ov)	75	55	62
Kleding en schoenen	53	47	49
Vrijtijdsuitgaven (uitgaan, uiteten, hobby's, dagje weg, vakantie)	144	144	144
Grote aankopen (bijv. laptop, apparaten, meubels)	87	74	78
Voeding	35	161	123
Persoonlijke verzorging (bijv. kapper, tandpasta, shampoo, make-up, gel, aftershave)	28	27	27
Diversen (bijv. cadeaus, accessoires, sigaretten, goede doelen etc.)	38	41	40

* In deze tabel is het collegegeld weergegeven dat de studenten zelf aangeven te betalen. Het wettelijke collegegeld bedraagt in 2014/2015 1.906 euro (159 euro per maand).

3.3.2 Wel of geen geld geleend bij DUO

In tabel 16 is weergegeven hoeveel thuiswonende studenten met en zonder lening bij DUO besteden aan verschillende uitgavenposten, als ze er al geld aan uitgeven.

Thuiswonende studenten met een DUO lening geven meer uit aan:

- Kostgeld
- Zorgverzekering
- Mobiele telefoon

- Contributies en abonnementen
- Studiekosten
- Kleding en schoenen
- Voeding
- Persoonlijke verzorging
- Diversen

Studenten zonder een DUO lening geven meer uit aan:

- Vervoer
- Grote aankopen

Tabel 16: Bestedingen thuiswonende studenten per uitgavenpost, naar DUO lening (exclusief 0)

	Geen DUO lening €	DUO lening €	Totaal €
Kostgeld	128	141	132
Zorgverzekering	98	103	98
Overige verzekeringen (bijv. aansprakelijkheidsverzekering, inboedelverzekering, reisverzekering)	14	14	13
Telefoon	23	32	26
Contributies en abonnementen (bijv. voor studie- of studentenvereniging, sport, krant/tijdschrift, muziek)	25	29	26
Collegegeld*	184	196	188
Studiekosten (bijv. studieboeken en benodigdheden voor de studie)	77	84	79
Vervoer (fiets, scooter, auto, ov)	76	71	75
Kleding en schoenen	51	63	53
Vrijtijdsuitgaven (uitgaan, uiteten, hobby's, dagje weg, vakantie)	143	146	144
Grote aankopen (bijv. laptop, apparaten, meubels)	90	71	87
Voeding	34	41	35
Persoonlijke verzorging (bijv. kapper, tandpasta, shampoo, make-up, gel, aftershave)	27	33	38
Diversen (bijv. cadeaus, accessoires, sigaretten, goede doelen etc.)	37	45	38

* In deze tabel is het collegegeld weergegeven dat de studenten zelf aangeven te betalen. Het wettelijke collegegeld bedraagt in 2014/2015 1.906 euro (159 euro per maand).

In tabel 17 is weergegeven hoeveel uitwonende studenten met en zonder lening bij DUO besteden aan verschillende uitgavenposten, als ze er al geld aan uitgeven.

Uitwonende studenten met een DUO lening geven meer uit aan:

- Huur
- Mobiele telefoon
- Studiekosten
- Voeding
- Diversen

Tabel 17: Bestedingen uitwonende studenten per uitgavenpost, naar DUO lening (exclusief 0)

	Geen DUO lening €	DUO lening €	Totaal €
Huur (inclusief energie, water, televisie en internet)	332	399	366
Zorgverzekering	95	99	97
Overige verzekeringen (bijv. aansprakelijkheidsverzekering, inboedelverzekering, reisverzekering)	12	11	12
Telefoon	24	30	26
Contributies en abonnementen (bijv. voor studie- of studentenvereniging, sport, krant/tijdschrift, muziek)	26	25	26
Collegegeld*	185	186	186
Studiekosten (bijv. studieboeken en benodigdheden voor de studie)	53	61	57
Vervoer (fiets, scooter, auto, ov)	56	54	55
Kleding en schoenen	46	48	47
Vrijtijdsuitgaven (uitgaan, uiteten, hobby's, dagje weg, vakantie)	143	145	144
Grote aankopen (bijv. laptop, apparaten, meubels)	74	74	74
Voeding	145	180	161
Persoonlijke verzorging (bijv. kapper, tandpasta, shampoo, make-up, gel, aftershave)	25	29	27
Diversen (bijv. cadeaus, accessoires, sigaretten, goede doelen etc.)	34	51	41

* In deze tabel is het collegegeld weergegeven dat de studenten zelf aangeven te betalen. Het wettelijke collegegeld bedraagt in 2014/2015 1.906 euro (159 euro per maand).

3.3.3 Studenten met en zonder schuld

In tabel 18 is weergegeven hoeveel studenten met en zonder schuld besteden aan verschillende uitgavenposten, als ze er al geld aan uitgeven. Studenten met schuld geven aan alle genoemde uitgavenposten in de tabel meer geld uit. De grootste verschillen zijn zichtbaar bij de uitgavenposten:

- Huur
- Telefoon
- Collegegeld
- Studiekosten
- Vervoer
- Vrijtijdsuitgaven
- Voeding
- Persoonlijke verzorging
- Diversen

In paragraaf 6.1 wordt verder ingegaan op de verschillen tussen studenten met en zonder schulden.

Tabel 18: Bestedingen van studenten per uitgavenpost, naar schuld (exclusief 0)

	Geen schuld €	Schuld €	Totaal €
Huur (inclusief energie, water, televisie en internet)	341	417	366
Kostgeld	124	153*	131
Zorgverzekering	97	100	98
Overige verzekeringen (bijv. aansprakelijkheidsverzekering, inboedelverzekering, reisverzekering)	12	13	13
Telefoon	23	33	26
Contributies en abonnementen (bijv. voor studie- of studentenvereniging, sport, krant/tijdschrift, muziek)	25	28	26
Collegegeld	181	196	186
Studiekosten (bijv. studieboeken en benodigdheden voor de studie)	59	75	64
Vervoer (fiets, scooter, auto, ov)	59	69	62
Kleding en schoenen	49	50	49
Vrijtijdsuitgaven (uitgaan, uiteten, hobby's, dagje weg, vakantie)	141	152	144
Grote aankopen (bijv. laptop, apparaten, meubels)	78	79	78
Voeding	113	150	123
Persoonlijke verzorging (bijv. kapper, tandpasta, shampoo, make-up, gel, aftershave)	25	31	27
Diversen (bijv. cadeaus, accessoires, sigaretten, goede doelen etc.)	35	54	40

* Het aantal waarnemingen is bij deze groep te beperkt om een betrouwbare uitspraak over deze groep te kunnen doen.

3.4 Waar wordt het vaakste geld aan uit gegeven?

In tabel 19 staan de tien populairste uitgavenposten weergegeven. De woonlasten van uitwonende studenten, de mobiele telefoon, verzekeringen en studiegerelateerde uitgaven zijn hier niet in meegenomen. Het laat zien welke niet-verplichte uitgaven het vaakst voorkomen.

Hierbij gaat het *niet* om de hoogte van het bedrag dat studenten hier aan uitgeven, maar om het percentage studenten dat er geld aan uitgeeft.

De minst populaire uitgavenposten, waar minder dan 30 procent van de studenten geld aan uitgeeft, zijn: rijlessen, boetes (bijv. zwartrijden of verkeersboetes), brandstof, verzekering en onderhoudskosten voor een vervoersmiddel (bijv. scooter, auto, fiets), games, apps en computeraccessoires, sigaretten, shag en/of drugs, abonnementen (bijv. Spotify, online games, tijdschrift, krant), loterijen en goede doelen.

Tabel 19: Top 10 van uitgavenposten aan niet-verplichte uitgaven, inclusief het gemiddelde bedrag per maand (exclusief 0)

Uitgavenpost	Studenten met deze uitgavenpost	Gemiddelde uitgaven per maand €
	%	
Kleding en schoenen	90	49
Verzorgingsartikelen (bijv. deodorant, gel, make-up, shampoo, parfum of aftershave, scheerschuim)	86	14
Uiteten (bijv. snackbar, restaurant of eetcafé)	85	31
Cadeaus	83	14
Uitgaan/stappen (bijv. café, club, discotheek, bioscoop, casino)	82	51
Drinken, snoep en snacks tussendoor (wat je bijv. overdag koopt in de kantine)	77	26
Recreatie (bijv. dagje weg, zwembad, pretpark, dierentuin, sauna)	75	24
Vakantie	74	79*
Kapper, schoonheidsspecialist	66	12
Alcohol in de supermarkt (naast het uitgaan)	58	19

* Er is aan de studenten gevraagd hoeveel ze in de afgelopen 12 maanden totaal hebben uitgegeven aan vakanties. Dit bedrag is gedeeld door 12 om tot een maandbedrag te komen.

3.5 Wie betaalt de schooluitgaven, vaste lasten en verzekeringen?

Hieronder in tabel 20 staat van een aantal uitgaven weergegeven óf de studenten deze uitgave hebben en wie die dan betaalt. Het gaat hier om schooluitgaven, uitgaven aan verzekeringen en uitgaven aan de mobiele telefoon.

Veel ouders betalen voor hun studerende kind het collegegeld (42 procent van de ouders) en/of de zorgverzekering (35 procent van de ouders).

Tabel 20: Betaling van schooluitgaven, vaste lasten en verzekeringen

	Ik betaal alles %	Mijn ouders en ik betalen samen %	Mijn ouders betalen alles %	Ik heb deze uitgavenpost niet %
Huur				
Huur kamer/woning (incl. gas/water/elektra) (n=1.737)	78	9	10	2
Internet en/of tv abonnement (n=1.737)	73	4	5	18
Verzekeringen				
Zorgverzekering (n=2.684)	58	7	35	1
Inboedelverzekering (n=1.737)	48	2	14	35
Aansprakelijkheidsverzekering (n=2.723)	30	3	28	40
Telefoonverzekering (n=2.723)	18	1	5	77
Reisverzekering (n=2.723)	28	3	27	42
Mobiele telefoon (n=2.723)	85	5	10	1
Collegegeld (n=2.723)	49	8	42	<1
Studiekosten				
Studieboeken (n=2.723)	60	15	23	2
Studiespullen (n=2.723)	78	14	7	1

De ouders die een financiële bijdrage aan hun kind geven (zie paragraaf 2.3) betalen bovenstaande uitgaven nog vaker voor hun kind dan ouders die dat niet doen:

- Bij 51 procent van de studenten die een financiële bijdrage krijgen, betalen de ouders het collegegeld. Dit geldt voor 28 procent van de studenten zonder maandelijkse bedrage.
- 43 procent van de studenten die een financiële bijdrage krijgen, hoeft de zorgverzekering niet zelf te betalen. Dit geldt voor 25 procent van de studenten zonder maandelijkse bedrage.

Studenten die kostgeld betalen (zie paragraaf 3.6), krijgen uitgaven minder vaak volledig vergoed door hun ouders. Zo betaalt 15 procent van de ouders die kostgeld vragen, de zorgverzekering voor hun studerende kind. Bij studenten die geen kostgeld betalen, betaalt 46 procent van de ouders de zorgverzekering.

3.6 Kostgeld

Van de studenten die thuis wonen, hoeft 64 procent op geen enkele manier bij te dragen in de kosten van levensonderhoud zoals wonen, energie, water en voeding. Hun ouders betalen alles. Een deel van de studenten (28 procent) betaalt geen kostgeld, maar draagt bij in de kosten door regelmatig boodschappen te doen of iets leuks voor de ouders te kopen.

Slechts 9 procent van de thuiswonende studenten betaalt een vast bedrag per maand aan de ouders voor de kosten die de ouders voor hen maken. Gemiddeld betalen zij 132 euro per maand.

In 2011-2012 waren de percentages ongeveer gelijk, tweederde van de studenten betaalde geen kostgeld, 23 procent droeg bij aan de kosten in huis en 11 procent betaalde een vast bedrag per maand. Het bedrag dat betaald wordt is gedaald, in 2011-2012 betaalden de studenten gemiddeld 153 euro in de maand.

Tabel 21: Percentage thuiswonende studenten die kostgeld betalen (n=954)

	%
Wel kostgeld	9
Geen kostgeld, maar betaalt wel mee aan bepaalde kosten:	28
- Koopt regelmatig iets leuks voor ouders	12
- Betaalt wel bepaalde uitgaven in huis (bijvoorbeeld de internet en/ of tv aansluiting)	6
- Betaalt regelmatig de boodschappen en/of het eten voor ouders	17
Geen kostgeld	64

De volgende studenten betalen vaker kostgeld:

- Studenten die geen geld krijgen van hun ouders
- Studenten met een hoog inkomen
- Studenten die minder impulsief zijn

3.7 De zorgverzekering

3.7.1 Zorgverzekeringspakket

In tabel 22 is te zien in hoeverre studenten boven de 18 op de hoogte zijn van hun zorgverzekering.

Zeventien procent van de studenten van 18 jaar en ouder is onwetend over zijn/haar eigen zorgverzekering:

- Eén procent weet zelf niet of hij/zij een zorgverzekering heeft.
- Zeventien procent weet niet wat voor zorgverzekeringspakket hij/zij heeft.

Tabel 22: Zorgverzekering (n=2.684)

	%
Heeft een zorgverzekering	83
Heeft een zorgverzekering, maar weet niet welk pakket	17
Heeft geen zorgverzekering	<1
Weet niet of hij/zij een zorgverzekering heeft	0,5

3.7.2 Zelfstandigheid bij afsluiten zorgverzekering

Een meerderheid van de studenten, 56 procent, heeft zijn/haar zorgverzekering zelf uitgezocht en afgesloten. 43 procent van de studenten heeft dit niet zelf gedaan en één procent weet dit niet.

Studenten die de zorgverzekering zelf hebben uitgezocht en afgesloten zijn meestal de studenten die de zorgverzekering ook volledig zelf betalen:

- 85 procent betaalt de zorgverzekering volledig zelf, tegen 22 procent van de studenten die de zorgverzekering niet zelf hebben uitgezocht.
- 11 procent van de 'zelf-afsluiters' krijgt de kosten door de ouders vergoed, tegen 67 procent van degenen die de zorgverzekering niet zelf hebben uitgezocht en afgesloten.

4 Spaargedrag

Het overgrote deel van de studenten spaart zelf. Toch heeft 17 procent minder dan 100 euro aan spaargeld. De ene helft van de studenten heeft minder dan 1.000 tot 2.500 euro aan spaargeld en de andere helft meer.

De meest genoemde reden om niet te sparen is dat er financieel geen ruimte is om dat te doen.

4.1 Welke studenten sparen?

Van de studenten spaart 87 procent zelf. Voor 3 procent wordt uitsluitend door de ouder(s) of anderen gespaard.

In 2011-2012 lag dit percentage een stuk lager. Toen spaarde slechts 69 procent zelf. 19 procent gaf toen aan dat de ouders of anderen voor hen spaarden. Hierbij dient wel aangetekend te worden dat de antwoordmogelijkheden in het onderzoek uit 2011-2012 iets afwijken van het huidige onderzoek. De categorie 'Ik spaar zelf en mijn ouder(s) of anderen sparen ook voor mij' was toen geen antwoordmogelijkheid. Ze konden toen echter wel meerdere antwoorden kiezen, wat dit jaar niet het geval is.

Tabel 23: Percentage studenten dat spaart of waarvoor wordt gespaard (n=2.723)

	%
Ik spaar zelf en mijn ouder(s) of anderen sparen ook voor mij	22
Ik spaar alleen zelf	66
Alleen mijn ouder(s) of anderen sparen voor mij	3
Ik spaar niet zelf en anderen sparen ook niet voor mij	10

De volgende studenten sparen vaker (zie tabel 24 en 25):

- Thuiswonende studenten: 92 procent tegen 84 procent van de uitwonenden.
- Studenten die een bijbaan hebben.
- Studenten zonder schuld bij DUO: 93 tegen 81 procent van de studenten die wel een DUO schuld hebben.
- Studenten zonder schuld: 93 tegen 71 procent van de studenten met schuld.
- Studenten die minder impulsief zijn.

Tabel 24: Verband tussen sparen en andere variabelen (n=2.162)

Leeftijd
Geslacht (ref = man)

Opleidingsniveau (ref = hbo)	
Woonsituatie (ref = thuiswonend)	-
Geld krijgen van ouders (ref = nee)	
Basisbeurs ontvangen (ref = nee)	
Bijbaan (ref = nee)	+
Inkomen	
Rondkomen	
Geld tekort	
Administratie niet geordend bewaren (ref = geordend)	
Nooit belangrijke papieren bewaren (ref = geordend)	
Administratie door ouders (ref = geordend)	
Saldo checken	
Spaargeld	
Uitgaven	
DUO schuld (ref = geen schuld)	-
Schuld (ref = geen schuld)	-
Houding ten opzichte van schulden	
Materialisme	
Impulsiviteit	-

Tabel 25: Percentage studenten dat spaart, naar achtergrondvariabelen

		%
Woonsituatie (n=2.705)	Thuiswonend	92
	Uitwonend	84
DUO schuld (n=2.634)	Geen schuld bij DUO	93
	Schuld bij DUO	81
Schuld (n=2.634)	Geen schuld	93
	Schuld	71
Totaal		87

4.2 Redenen om niet te sparen

Aan de studenten die niet zelf sparen (13 procent), is gevraagd waarom ze dit niet doen. De meest genoemde redenen hiervoor hebben te maken met een beperkte financiële ruimte om te sparen:

- 71 procent heeft al zijn/haar geld nodig om rond te komen.
- 61 procent heeft te weinig geld om te kunnen sparen.

Eén op de vijf heeft een studielening en wil niet tegelijkertijd lenen en sparen. Eenzelfde percentage geeft aan dat het niet lukt, omdat ze het geld te gemakkelijk uitgeven.

Tabel 26: Redenen waarom studenten zelf niet sparen (n=328) (meerdere antwoorden mogelijk)

	%
Ik heb al mijn geld nodig om rond te komen	71
Ik heb te weinig geld om te kunnen sparen	61
Ik heb een studielening en wil niet tegelijkertijd lenen en sparen	20
Het lukt mij niet. Ik geef het geld te makkelijk uit	19
Ik spaar wel, maar alleen in de maanden dat ik extra inkomsten heb	19
Ik geef het geld liever nu uit	13
Ik weet niet waarvoor ik zou moeten sparen	5
Ik heb geen spaarrekening	4
Ik beleg liever	1
Anders	2

4.3 Spaargeld

4.3.1 Spaarbedrag per maand

Gemiddeld sparen de studenten maandelijks 110 euro. De mediaan ligt lager, die is 75 euro. Dit betekent dat de ene helft van de studenten minder dan 75 euro per maand spaart en de andere helft meer dan 75 euro. Ongeveer een kwart (26 procent) weet niet hoeveel ze per maand sparen.

In tabel 27 staat het percentage studenten dat zelf spaart en het gemiddelde spaarbedrag per maand naar achtergrondkenmerken weergegeven. Opvallend daarbij is dat hoe ouder de student is, hoe minder hij spaart. Het spaarbedrag loopt in eerste instantie wel op, maar bij de studenten die 24 jaar en ouder zijn gaat dit weer fors omlaag: studenten van 22 en 23 jaar sparen gemiddeld 124 euro per maand, tegen een spaarbedrag van 99 euro per maand bij de 24-plussers.

Tabel 27: Percentage studenten dat zelf spaart en gemiddeld bedrag per maand (n=2.723)

		Bedrag per maand	
		%	€
Geslacht	Man	86	120
	Vrouw	88	102
Leeftijd	t/m 19 jaar	92	103
	20-21 jaar	88	112
	22-23 jaar	86	124
	24 jaar en ouder	82	99
Opleiding	Hbo	87*	106*
	Wo	87*	117*
Woonsituatie	Thuiswonend	92	127
	Uitwonend	84	99
Totaal		87	110

Studenten sparen in 2015 niet alleen vaker zelf dan in 2011-2012, maar sparen gemiddeld ook een hoger bedrag per maand. In 2011-2012 was het gemiddelde spaarbedrag 96 euro per maand.

4.3.2 Spaargeld

In tabel 28 is te zien hoeveel spaargeld de studenten hebben. Hierbij valt het volgende op:

- 9 procent heeft geen spaargeld.
- 2 procent weet niet hoeveel spaargeld ze hebben.
- 11 procent wil niet zeggen hoeveel spaargeld ze hebben.

Van de studenten die hebben aangegeven hoeveel spaargeld ze hebben, heeft de helft minder dan 1.000 tot 2.500 euro aan spaargeld en de helft meer.

Jongere studenten hebben meer spaargeld dan oudere studenten. Van de studenten van 19 jaar en jonger, heeft 52 procent minder dan 2.500 euro aan spaargeld. Van de 24-plussers heeft 65 procent minder dan 2.500 euro aan spaargeld.

Tabel 28: Totale hoeveelheid spaargeld

	Zonder de studenten die het niet weten/niet willen zeggen (n=2.371)	Totaal (n=2.723)
	%	%
Ik heb geen spaargeld	10	9
Minder dan 100 euro	7	6
100 tot 250 euro	5	5
250 tot 500 euro	7	6
500 tot 1.000 euro	10	9
1.000 tot 2.500 euro	17	15
2.500 tot 5.000 euro	16	14
5.000 tot 10.000 euro	13	12
10.000 tot 25.000 euro	11	10
25.000 tot 50.000 euro	2	2
Meer dan 50.000 euro	1	1
Weet ik niet	-	2
Wil ik niet zeggen	-	11

4.4 Spaarbehoefte

87 procent van de studenten vindt het belangrijk om te sparen om zo geld achter de hand te hebben.

Iets minder dan de helft van de studenten (47 procent) vindt het niet moeilijk om te sparen. 34 procent geeft aan er wel moeite mee te hebben.

Tabel 29: Stellingen over sparen (n=2.723)

	Helemaal oneens	Oneens	Niet eens, Niet oneens	Eens	Helemaal eens
	%	%	%	%	%
Ik vind het belangrijk om te sparen, zodat ik geld achter de hand heb	1	2	10	49	38
Ik vind het moeilijk om te sparen	15	32	19	27	7

Studenten die niet sparen zijn het vaker eens met de stelling *ik vind het moeilijk om te sparen*. 67 procent van de niet-spaarders is het hiermee eens, tegen 29 procent van de sparende studenten.

5 Financiële situatie in het algemeen

Acht van de tien studenten bekijken minimaal 1 keer per week hun banksaldo. Dit gebeurt meestal via de mobiel bankieren app, die door 78 procent van de studenten gebruikt wordt.

Meer dan de helft van de studenten bewaart belangrijke papieren op een ordelijke manier.

Circa 1 op de 5 komt moeilijk rond en komt vaak geld tekort. 90 procent van de studenten die geld tekort komen ervaart dit als een probleem.

5.1 De financiële administratie

5.1.1 Het controleren van het banksaldo

Tabel 30 geeft weer hoe vaak studenten hun bankrekening controleren. Iets meer dan 8 van de 10 studenten bekijken hun bankrekening minimaal 1 keer per week.

Tegenwoordig komt het vaker voor dat het banksaldo iedere dag bekeken wordt dan een aantal jaren geleden. In het studentenonderzoek uit 2011-2012 bekeek 20 procent de rekening ieder dag. Dit percentage is in 2015 fors gestegen naar 34 procent. Het percentage studenten dat het saldo (bijna) nooit controleert, 1 procent, is gelijk gebleven.

De opkomst van de mobiel bankieren app is een mogelijke verklaring voor deze stijging. Studenten die gebruik maken van die app, bekijken namelijk hun saldo veel vaker dan studenten die er geen gebruik van maken: 91 tegen 52 procent bekijkt één keer per week zijn/haar saldo. Van de studenten die gebruik maken van internetbankieren, bekijkt 78 procent minimaal één keer per week zijn/haar saldo.

Tabel 30: Frequentie waarmee studenten hun bankrekening controleren (n=2.723)

	%
Iedere dag	34
Minimaal 1x per week	47
Minimaal 1x per 2 weken	12
Minimaal 1x per maand	5
Minder dan 1x per maand	1
(Bijna) nooit	1
(Bijna) nooit, want mijn ouders bekijken mijn banksaldo voor mij	<1
Ik heb geen eigen bankrekening	<1

De volgende studenten bekijken hun banksaldo vaker (zie tabel 31 en 32):

- Studenten die jonger zijn: 78 procent van de 24-plussers, tegen 84 procent van de studenten van 19 jaar en jonger bekijkt het saldo minimaal één keer per week.
- Studenten die vrouw zijn: 84 procent bekijkt haar banksaldo minimaal één keer per week, tegen 79 procent van de mannen.
- Studenten die een basisbeurs ontvangen.
- Studenten die een bijbaan hebben.
- Studenten die vaak geld tekortkomen.
- Studenten die papieren geordend bewaren in vergelijking tot studenten die papieren niet bewaren of niet geordend bewaren.
- Studenten die hogere uitgaven hebben.
- Studenten met een schuld bij DUO: 85 procent bekijkt zijn/haar saldo minimaal één keer per week, tegen 78 procent van de studenten zonder DUO schuld.
- Materialistischere studenten.

Tabel 31: Verband tussen frequentie controleren van banksaldo en andere variabelen (n=1.914)

Leeftijd	-
Geslacht (ref = man)	+
Opleidingsniveau (ref = hbo)	
Woonsituatie (ref = thuiswonend)	
Geld krijgen van ouders (ref = nee)	
Basisbeurs ontvangen (ref = nee)	+
Bijbaan (ref = nee)	+
Inkomen	
Rondkomen	
Geld tekort komen	+
Nooit belangrijke papieren bewaren (ref = geordend)	-
Administratie niet geordend bewaren (ref = geordend)	-
Administratie door ouders (ref = geordend)	
Uitgaven	+
Spaargeld	
DUO schuld (ref = nee)	+
Schuld (ref = nee)	
Houding ten opzichte van schulden	
Materialisme	+
Impulsiviteit	

Tabel 32: Percentage studenten dat zijn/haar banksaldo bekijkt, naar relevante achtergrondvariabelen

		(Bijna) nooit %	Minder dan 1x per maand %	Minimaal 1x per maand %	Minimaal 1x per 2 weken %	Minimaal 1x per week %	Iedere dag %
Geslacht (n=2.719)	Man	1	1	5	13	48	31
	Vrouw	<1	1	5	10	47	37
Leeftijd (n=2.719)	t/m 19 jaar	1	1	4	10	49	34
	20-21 jaar	1	1	4	12	46	36
	22-23 jaar	1	<1	6	10	48	35
	24 jaar en ouder	<1	1	6	12	47	31
DUO schuld (n=2.633)	Geen schuld bij DUO	1	2	6	14	47	31
	Schuld bij DUO	1	<1	5	10	47	38
Totaal		1	1	5	12	47	34

5.1.2 Manieren waarop studenten hun banksaldo bekijken

In tabel 33 is te zien op welke manier studenten hun banksaldo bekijken. Studenten moesten per optie aangeven of ze hier wel of niet gebruik van maakten. De meeste studenten bekijken het banksaldo via de mobiel bankieren app. 93 procent van de studenten bekijkt het banksaldo niet meer via papieren afschriften.

Tabel 33: Percentage studenten dat gebruikt maakt van verschillende manieren om het banksaldo te bekijken (n=2.699)

	%
Via papieren bankschriften	7
Via de website van de bank (internetbankieren)	69
Via de mobiel bankieren app	78

De volgende studenten bekijken hun banksaldo vaker via de mobiel bankieren app (zie tabel 34 en 35):

- Studenten die jonger zijn: 80 procent van de 20- en 21-jarigen, tegen 75 procent van de 24-plussers.
- Hbo-studenten: 81 procent van de hbo-studenten maakt gebruik van de mobiel bankieren app, tegen 72 procent van de wo-studenten. Wo-studenten bekijken hun saldo weer vaker via de website van de bank: 76 tegen 64 procent
- Studenten die thuis wonen.
- Studenten die een bijbaan hebben.
- Studenten die de administratie bewaren.
- Studenten die vaker geld tekortkomen.
- Studenten met hogere uitgaven.
- Studenten met een positievere houding ten opzichte van schulden.
- Materialistischere studenten.
- Impulsievere studenten.

Tabel 34: Verband gebruik mobiel bankieren app en andere variabelen (n=1.914)

Leeftijd	-
Geslacht (ref = man)	
Opleidingsniveau (ref = hbo)	-
Woonsituatie (ref = thuiswonend)	-
Geld krijgen van ouders (ref = nee)	
Basisbeurs ontvangen (ref = nee)	
Bijbaan (ref = nee)	+
Inkomen	
Rondkomen	
Geld tekortkomen	+
Nooit belangrijke papieren bewaren (ref = geordend)	-
Administratie niet geordend bewaren (ref = geordend)	-
Administratie door ouders (ref = geordend)	
Uitgaven	+
Spaargeld	
DUO schuld (ref = nee)	
Schuld (ref = nee)	
Houding ten opzichte van schulden	+
Materialisme	+
Impulsiviteit	+

Tabel 35: Percentage studenten dat gebruik maakt van de mobiel bankieren app, naar relevante achtergrondvariabelen

		%
Leeftijd (n=2.699)	t/m 19 jaar	78
	20-21 jaar	80
	22-23 jaar	76
	24 jaar en ouder	75
Woonsituatie (n=2.681)	Thuiswonend	77
	Uitwonend	78
Opleidingsniveau (n=2.699)	Hbo	81
	Wo	72
Totaal		78

5.1.3 De administratie

Meer dan de helft van de studenten geeft aan dat zij belangrijke papieren geordend opruimen. 9 procent van de studenten is zelf niet actief met de administratie bezig.

Tabel 36: Wijze waarop belangrijke papieren geordend zijn (n=2.723)

	%
Ik ruim alles geordend op (in een map, ordner etc.)	57
Ik bewaar alles, maar het is niet geordend	35
Ik doe er nooit wat mee	2
Weet ik niet	1
Mijn ouders bewaren mijn belangrijke papieren voor mij	6

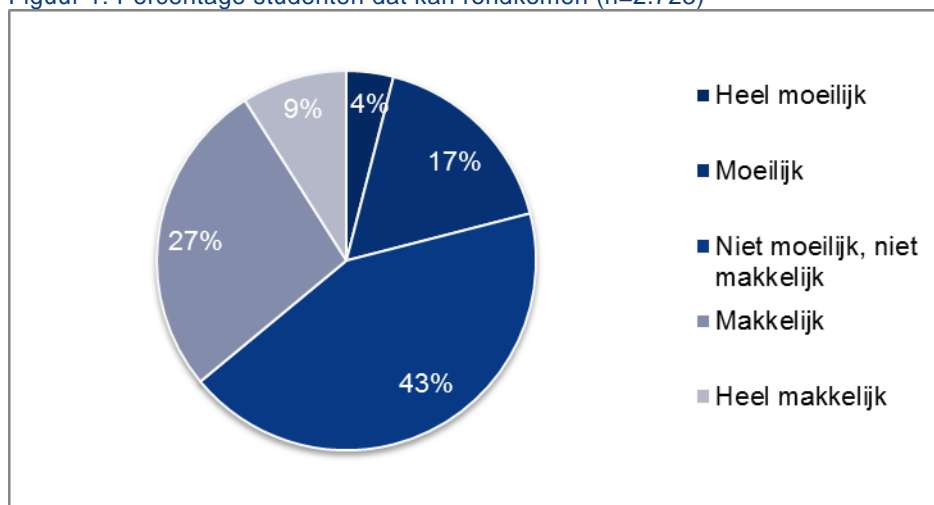
5.2 Rondkomen

Van de studenten geeft 36 procent aan (zeer) gemakkelijk rond te kunnen komen en 21 procent komt (zeer) moeilijk rond.

Figuur 1 geeft weer in welke mate studenten kunnen rondkomen.

In 2011-2012 werd ook aan de studenten gevraagd hoe goed zij konden rondkomen. Het percentage studenten dat zeer moeilijk en het percentage dat zeer makkelijk rondkomt is vergelijkbaar. Toen gaf 5 procent aan zeer moeilijk rond te kunnen komen en 7 procent vond dat ze zeer gemakkelijk rondkwamen. Het percentage dat gemakkelijk rondkomt is ten opzichte van 2011-2012 iets gestegen en het percentage dat moeilijk rondkomt is iets gedaald.

Figuur 1: Percentage studenten dat kan rondkomen (n=2.723)

De volgende studenten geven aan gemakkelijker te kunnen rondkomen (zie tabel 37 en 38):

- Jongere studenten: 46 procent van de studenten van 19 jaar en jonger komt gemakkelijk rond, tegen 37 procent van de 20- t/m 23-jarigen en 24 procent van de 24-plussers.
- Thuiswonende studenten: 44 procent tegen 32 procent van de uitwonenden.
- Studenten met een bijbaan.
- Studenten met een hoger inkomen.
- Studenten die niet vaak geld tekortkomen.
- Studenten waarvan de administratie door de ouders wordt bewaard vergeleken met de studenten die het zelf bewaren.
- Studenten met lagere uitgaven.
- Studenten met veel spaargeld.
- Studenten zonder schulden bij DUO: 48 procent, tegen 25 procent van de studenten met een DUO schuld.
- Studenten zonder overige schulden: 44 procent, tegen 14 procent van de studenten met schulden.
- Studenten met een positieve houding ten opzichte van schulden.
- Studenten die minder materialistisch zijn ingesteld.
- Impulsievere studenten.

Tabel 37: Verband mate van rondkomen en andere variabelen (n=1.913)

Leeftijd	-
Geslacht (ref = man)	
Opleidingsniveau (ref = hbo)	
Woonsituatie (ref = thuiswonend)	-
Geld krijgen van ouders (ref = nee)	
Basisbeurs ontvangen (ref = nee)	
Bijbaan (ref = nee)	+
Inkomen	+
Geld tekort komen (ref = nee)	-
Nooit belangrijke papieren bewaren (ref = geordend)	
Administratie niet geordend bewaren (ref = geordend)	
Administratie door ouders (ref = geordend)	+
Saldo checken	
Uitgaven	-
Spaargeld	+
DUO schuld (ref = nee)	-
Schuld (ref = nee)	-
Houding ten opzichte van schulden	+
Materialisme	-
Impulsiviteit	+

Tabel 38: Mate van rondkomen, naar relevante achtergrondvariabelen

		Moeilijk %	Neutraal %	Makkelijk %
Leeftijd (n=2.723)	t/m 19 jaar	13	41	46
	20-21 jaar	19	43	37
	22-23 jaar	21	42	37
	24 jaar en ouder	30	46	24
Woonsituatie (n=2.705)	Thuiswonend	17	39	44
	Uitwonend	22	46	32
DUO schuld (n=2.634)	Geen schuld bij DUO	13	39	48
	Schuld bij DUO	28	47	25
Schuld (n=2.685)	Geen schuld	13	43	44
	Schuld	41	45	14
Totaal		21	43	36

5.2.1 Reden waarom men moeilijk rondkomt

Aan de 21 procent van de studenten die (zeer) moeilijk rondkomt, hebben we gevraagd wat hier de reden van is. Driekwart van deze studenten geeft aan dat ze te weinig inkomsten hebben.

In tabel 39 zijn alle genoemde redenen voor het moeilijk rondkomen weergegeven.

Tabel 39: Reden moeilijk rondkomen (n=564) (meerdere antwoorden mogelijk)

	%
Omdat ik weinig inkomsten heb	75
Omdat ik mijn geld te makkelijk uitgeef	15
Omdat ik hoge vaste lasten heb	42
Omdat ik veel (grote) uitgaven heb (gehad)	31
Omdat ik op mezelf ben gaan wonen	37
Omdat alles duurder is geworden	36
Door een gebeurtenis	10
Anders	13

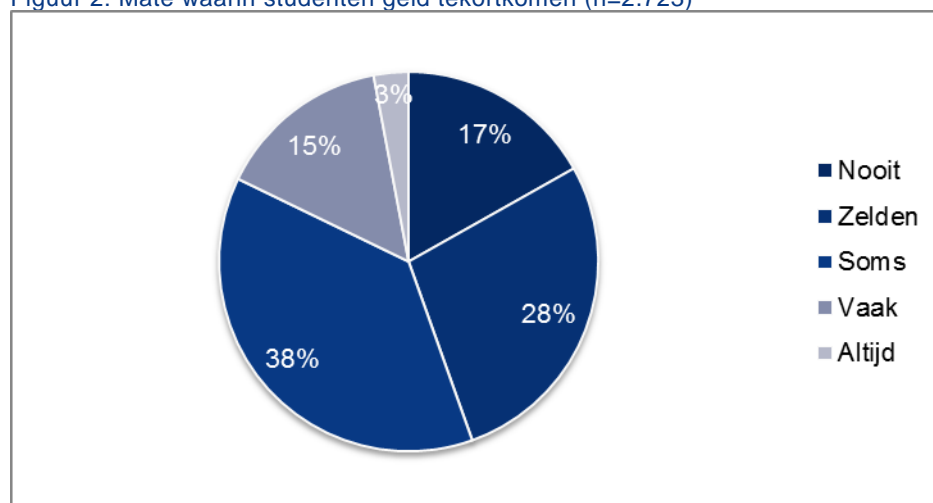
5.3 Geld tekort

45 procent van de studenten komt zelden of nooit geld tekort. Tegelijkertijd geeft 18 procent van de studenten aan vaak of altijd geld tekort te komen.

Figuur 2 geeft de verdeling van de studenten weer naar de mate waarin ze geld tekortkomen.

In 2011-2012 gaf 21 procent van de studenten aan regelmatig geld tekort te komen, 25 procent kwam toen nooit geld tekort en 54 procent soms.

Figuur 2: Mate waarin studenten geld tekortkomen (n=2.723)

De volgende studenten komen vaker geld tekort (zie tabel 40 en 41):

- Studenten die vrouw zijn: 20 procent komt vaak of altijd geld tekort, tegen 15 procent van de mannen.
- Hbo-studenten: 19 procent komt vaak of altijd geld tekort, tegen 14 procent van de wo-studenten.
- Studenten die niet goed kunnen rondkomen.
- Studenten die nooit de belangrijke papieren bewaren.
- Studenten die vaak het saldo checken.
- Studenten die weinig spaargeld hebben.
- Studenten met een DUO schuld. 24 procent komt vaak of altijd geld tekort, tegen 10 procent van de studenten zonder DUO schuld.
- Studenten met een schuld: 36 procent komt vaak of altijd geld tekort, tegen 11 procent van de studenten zonder schuld.
- Studenten met een positievere houding ten opzichte van schulden.
- Materialistischere studenten.
- Impulsievere studenten.

Tabel 40: Verband tussen de frequentie van geld tekort en andere variabelen (n=1.872)

Leeftijd	
Geslacht (ref = man)	+
Opleidingsniveau (ref = hbo)	-
Woonsituatie (ref = thuiswonend)	
Geld krijgen van ouders (ref = nee)	
Basisbeurs ontvangen (ref = nee)	
Bijbaan (ref = nee)	
Inkomen	
Rondkomen	-
Nooit belangrijke papieren bewaren (ref = geordend)	+
Administratie niet geordend bewaren (ref = geordend)	
Administratie door ouders (ref = geordend)	
Saldo checken	+
Uitgaven	
Spaargeld	-
DUO schuld (ref = nee)	+
Schuld (ref = nee)	+
Houding ten opzichte van schulden	+
Materialisme	+
Impulsiviteit	+

Tabel 41: Mate van geld tekort komen, naar relevante achtergrondvariabelen

		Zelden/Nooit %	Soms %	Vaak/Altijd %
Geslacht (n=2.723)	Man	49	36	15
	Vrouw	39	41	20
Opleidingsniveau (n=2.723)	Hbo	40	41	19
	Wo	51	34	14
DUO schuld (n=2.636)	Geen schuld bij DUO	56	34	10
	Schuld bij DUO	33	43	24
Schuld (n=2.682)	Geen schuld	54	35	11
	Schuld	18	47	36
Totaal		44	38	17

Verband tussen geld tekortkomen en rondkomen

Studenten die makkelijk rondkomen komen minder vaak geld tekort, dan studenten die moeilijk rondkomen (zie tabel 42). 79 procent van de studenten die makkelijk rondkomen geeft aan nooit of zelden te weinig geld te hebben. Studenten die moeilijker rondkomen komen ook vaker geld tekort dan studenten die makkelijk rondkomen. 54 procent van de studenten die met moeite rondkomt heeft vaak of altijd te weinig geld. Opvallend is dat 12 procent van de studenten die moeilijk rondkomen aangeven nooit of zelden geld tekort te komen.

Tabel 42: Frequentie waarin studenten geld tekortkomen, naar mate van rondkomen (n=2.723)

	Moeilijk rondkomen %	Niet moeilijk, niet makkelijk rondkomen %	Makkelijk rondkomen %
Nooit of zelden geld tekort	12	31	79
Soms geld tekort	35	56	20
Vaak of altijd geld tekort	54	13	2

5.3.1 Ernst van geld tekort

90 procent van de studenten die geld tekortkomen, ervaart dat als een probleem. De redenen hiervoor zijn weergegeven in tabel 43.

De volgende studenten ervaren een tekort aan geld vaker als een probleem:

- Studenten zonder spaargeld.
- Studenten die minder impulsief zijn.
- Studenten die moeilijk kunnen rondkomen.

Rondkomen en zorgen over geld tekort

Van de studenten die moeilijk rondkomen maakt 97 procent zich zorgen over het tekort aan geld. Van de studenten die makkelijk rondkomen maakt nog 65 procent zich zorgen over tekort aan geld.

Tabel 43: Percentage studenten dat het een probleem vindt als ze geld tekortkomen (n=1.455)
(meerdere antwoorden mogelijk)

	%
Ja, ik maak me dan zorgen	56
Ja, ik kan niet met alles meedoen omdat ik daar geen geld voor heb	43
Ja, ik kan mijn noodzakelijke uitgaven soms niet of moeilijk betalen	27
Ja, ik heb geen geld om leuke dingen te doen en/of iets voor mezelf te kopen	41
Nee, ik heb gewoon veel wensen en/ of ik vind veel dure spullen mooi	7
Nee, ik wil gewoon kunnen kopen waar ik op dat moment zin in heb	6

6 De schuldsituatie

Van de studenten heeft 39 procent geen studieschuld én geen andere vorm van schuld. 33 procent heeft alleen een studieschuld, 7 procent heeft geen studieschuld, maar wel een andere vorm van schuld (betalingsachterstanden, rood staan of geld geleend bij ouders, vrienden of een bank) en 21 procent heeft beiden.

17 procent van de studenten vindt zelf dat ze een financieel probleem hebben. Van de studenten die rood staan of geleend hebben bij een bank vindt meer dan de helft dat ze een financieel probleem hebben.

6.1 De schuldsituatie in het algemeen

Van de studenten van 18 jaar en ouder heeft 27 procent momenteel een schuld. Zij hebben op dit moment iets op afbetaling gekocht, hebben betalingsachterstanden, ze staan rood of hebben geld van anderen of van een bank/financiële instelling geleend. 53 procent van de studenten heeft een studieschuld.

Tabel 44: Percentage studenten van 18 jaar en ouder met een bepaald type schuld

	%
Iets op afbetaling gekocht (n=2.684)	3
Betalingsachterstanden (n=2.684)	15
Geld geleend van één of meer personen en/of van de studenten- of studievereniging (n=2.673)	10
Geld geleend van een bank of financiële instelling (n=2.673)	4
Rood staan (n=2.684)	11

Van de studenten die op dit moment een schuld hebben, heeft 75 procent daarnaast een studieschuld. Van de studenten met een studieschuld heeft 38 procent daarnaast nog een andere schuld.

In totaal heeft 38 procent geen studieschuld én geen andere vorm van schuld, 41 procent heeft een studieschuld of een andere vorm van schuld en 21 procent heeft beiden.

6.1.1 Hoogte van de schulden

In tabel 45 is de verdeling te zien van de bedragen die de studenten op dit moment aan betalingsachterstanden, informele en formele leningen hebben. Het geeft weer welk percentage studenten een bepaald bedrag aan schuld heeft.

Studenten met een studielening bij DUO hebben de hoogste schulden: 36 procent heeft hier meer dan 10.000 euro schuld. Ook bij formele leningen komen relatief hoge schulden voor: 33 procent heeft meer dan 2.500 euro schuld.

Tabel 45: Percentage studenten met een bepaald bedrag aan schuld, per soort schuld*

	Betalings- achterstanden (n=389)	Informe- leningen (n=255)	Formele leningen (n=85)	Studie- schuld (n=1.047)
Minder dan 50 euro	18	12	9	<1
50 tot 100 euro	16	9	1	<1
100 tot 250 euro	21	17	6	1
250 tot 500 euro	19	17	10	4
500 tot 1.000 euro	9	19	24	6
1.000 tot 2.500 euro	11	15	18	15
2.500 tot 5.000 euro	3	4	20	17
5.000 tot 10.000 euro	2	6	5	20
10.000 tot 25.000 euro	<1	1	2	23
Meer dan 25.000 euro	1	1	6	13

* De studenten die 'weet ik niet' of 'wil ik niet zeggen' hebben aangegeven, zijn hier niet meegenomen.

Van de studenten die op dit moment rood staan en weten hoeveel ze rood staan, staat de ene helft minder dan 700 euro rood en de andere helft meer dan 700 euro. Van de studenten die iets op afbetaling hebben gekocht, moet de helft van de studenten minder dan 150 euro terugbetalen en de andere helft meer.

In de volgende paragrafen gaan we dieper in op de verschillende soorten schulden.

6.1.2 Samenhang tussen de aanwezigheid van een schuld en de kenmerken van de student

De volgende studenten hebben vaker een schuld (zie tabel 46 en 47):

- Oudere studenten: 24 procent van de 20- en 21-jarigen tegen 41 procent van de 24-plussers.
- Mannelijke studenten: 29 procent tegen 25 procent van de vrouwen.
- Studenten met een hoger inkomen.
- Studenten die moeilijker rondkomen.
- Studenten die vaker geld tekortkomen.
- Studenten met minder spaargeld.
- Studenten met een schuld bij DUO. 38 procent tegen 15 procent van de studenten zonder schuld bij DUO.
- Studenten met een positievere houding ten opzichte van schulden.
- Impulsievere studenten.

Tabel 46: Verband tussen schulden en andere variabelen (n=1.942)

Leeftijd	+
Geslacht (ref = man)	-
Opleidingsniveau (ref = hbo)	
Woonsituatie (ref = thuiswonend)	
Geld krijgen van ouders (ref = nee)	
Basisbeurs ontvangen (ref = nee)	
Bijbaan (ref = nee)	
Inkomen	+
Rondkomen	-
Geld tekort	+
Administratie niet geordend bewaren (ref = geordend)	
Nooit belangrijke papieren bewaren (ref = geordend)	
Administratie door ouders (ref = geordend)	
Saldo checken	
Uitgaven	
Spaargeld	-
DUO schuld (ref = geen schuld)	-
Houding ten opzichte van schulden	+
Materialisme	
Impulsiviteit	+

Tabel 47: Percentage studenten van 18 jaar en ouder met schulden, naar relevante achtergrondvariabelen

		%
Leeftijd (n=2.683)	t/m 19 jaar	16
	20-21 jaar	24
	22-23 jaar	28
	24 jaar en ouder	41
Geslacht (n=2.683)	Man	29
	Vrouw	25
DUO schuld (n=2.599)	Geen schuld bij DUO	15
	Schuld bij DUO	38
Totaal		27

6.1.3 Samenhang tussen de aanwezigheid van een studieschuld en kenmerken van de student

De volgende studenten hebben vaker een schuld bij DUO (zie tabel 48 en 49):

- Oudere studenten: 33 procent van de studenten van 19 jaar en jonger, tegen 78 procent van de 24-plussers.
- Mannelijke studenten: 58 procent tegen 49 procent van de vrouwen.
- Studenten met een bijbaan.
- Studenten die vaker geld tekortkomen.
- Studenten die vaker hun saldo bekijken.
- Studenten die meer uitgeven.
- Studenten met minder spaargeld.
- Studenten met een positievere houding ten opzichte van schulden.
- Materialistischere studenten.

Tabel 48: Verband tussen studieschuld en andere variabelen (n=1.957)

Leeftijd	+
Geslacht (ref = man)	-
Opleidingsniveau (ref = hbo)	
Woonsituatie (ref = thuiswonend)	
Geld krijgen van ouders (ref = nee)	
Basisbeurs ontvangen (ref = nee)	
Bijbaan (ref = nee)	-
Rondkomen	
Geld tekort	+
Administratie niet geordend bewaren (ref = geordend)	
Nooit belangrijke papieren bewaren (ref = geordend)	
Administratie door ouders (ref = geordend)	
Saldo checken	+
Uitgaven	+
Spaargeld	-
Schuld (ref = geen schuld)	
Houding ten opzichte van schulden	+
Materialisme	-
Impulsiviteit	

Tabel 49: Percentage studenten van 18 jaar en ouder met schulden bij DUO, naar relevante achtergrondvariabelen (n=2.636)

		%
Leeftijd	t/m 19 jaar	33
	20-21 jaar	46
	22-23 jaar	58
	24 jaar en ouder	78
Geslacht	Man	58
	Vrouw	49
Totaal		53

6.2 Kopen op afbetaling

14 procent van de studenten van 18 jaar en ouder heeft weleens iets op afbetaling gekocht. 3 procent heeft op dit moment iets op afbetaling gekocht.

Tabel 50: Percentage studenten van 18 jaar en ouder dat iets op afbetaling heeft gekocht (n=2.723)

	%
Ja, op dit moment	3
Ja, maar op dit moment niet	11
Nee	86

De producten die studenten op afbetaling hebben gekocht, zijn met name kleding en elektronica (laptop, telefoon, tv).

Van de studenten die iets op afbetaling hebben gekocht, moet de ene helft van de studenten minder dan 150 euro terugbetalen en de andere helft meer dan 150 euro.

6.3 Betalingsachterstanden

15 procent van de studenten van 18 jaar en ouder heeft betalingsachterstanden. Openstaande rekeningen van de zorgverzekering, de opleiding en andere openstaande rekeningen komen het meeste voor (zie tabel 51).

Tabel 51: Percentage studenten van 18 jaar en ouder met een bepaalde betalingsachterstand

	Van de studenten die een betalingsachterstand hebben (n=415) %	Totaal (n=2.684) %
Openstaande rekening(en) van mijn zorgverzekering	25	4
Een openstaande rekening voor de opleiding (bijv. collegegeld of studieboeken)	22	3
Een openstaande rekening van een online aankoop	16	2
Openstaande rekening(en) bij een (online) winkel/postorderbedrijf (bijv. Wehkamp)	16	2
Openstaande rekening(en) van mijn mobiele telefoon	11	2
Een betalingsachterstand van mijn creditcardrekening	10	2
Een betalingsachterstand bij de Belastingdienst (voor inkomstenbelasting of toeslagen)	10	1
Openstaande rekening(en) van de huur of hypotheek	8	1
Openstaande energierekeningen	4	1
Boetes die al betaald hadden moeten zijn	3	1
<i>Andere openstaande rekening(en)</i>	27	4
<i>Ik heb geen betalingsachterstanden</i>	-	85

Van de studenten met een betalingsachterstand, heeft 72 procent één soort betalingsachterstand, 16 procent twee soorten en 12 procent drie of meer soorten betalingsachterstanden.

6.3.1 Hoogte van de betalingsachterstanden

Van de studenten met betalingsachterstanden heeft 55 procent minder dan 250 euro aan betalingsachterstanden. 17 procent heeft op dit moment voor 1.000 euro of meer aan betalingsachterstanden.

Tabel 52: Hoogte betalingsachterstanden

	Zonder opties weet ik niet/wil ik niet zeggen (n=389) %	Totaal (n=415) %
Minder dan 50 euro	18	17
50 tot 100 euro	16	15
100 tot 250 euro	21	19
250 tot 500 euro	19	18
500 tot 1.000 euro	9	9
1.000 tot 2.500 euro	11	10
2.500 tot 5.000 euro	3	3
5.000 tot 10.000 euro	2	1
10.000 tot 25.000 euro	<1	<1
Meer dan 25.000 euro	1	1
Weet ik niet	-	4
Wil ik niet zeggen	-	3

6.4 Geld geleend van anderen

6.4.1 Geld geleend, nu of in het verleden

Ongeveer eenderde geeft aan dat ze in het verleden of op dit moment geld van anderen en/of een bank/financiële instelling hebben geleend.

Ouders zijn de populairste bron om van te lenen: 49 procent van de studenten heeft weleens geld van zijn ouders geleend.

Tabel 53: Percentage studenten dat op dit moment of in het verleden geld van anderen heeft geleend (meerdere antwoorden mogelijk) (n=2.723)

	%
Ouder(s)	49
Vrienden en/of vriendinnen	27
Vriend of vriendin (partner)	16
Andere familieleden (bijv. broer, zus, opa of oma, oom of tante)	15
Klasgenoten	8
Een bank of een andere financiële instelling	5
Kennissen	3
Studenten- of studievereniging	2
Anders	1
<i>Ik leen nooit geld van anderen of van een bank/ financiële instelling</i>	32

6.4.2 Geld geleend op dit moment

13 procent van de studenten leent op dit moment geld.

- 10 procent van de 18-plussers heeft een informele lening. Zij hebben op dit moment geld geleend van één of meer personen, of van de studenten- of studievereniging.
- 4 procent van de studenten van 18 jaar en ouder heeft een formele lening bij een bank en/of een financiële instelling.

Eén procent van de studenten heeft op dit moment een informele én een formele lening.

6.4.3 Hoogte van de leningen

Van de studenten die informele leningen hebben, heeft op dit moment 55 procent minder dan 500 euro aan informele leningen en 11 procent meer dan 2.500 euro aan informele leningen.

Van de studenten met formele leningen heeft 26 procent minder dan 500 euro aan formele leningen. 32 procent heeft op dit moment 2.500 euro of meer aan formele leningen.

5 procent geeft aan niet te weten hoeveel ze van banken en/of financiële instellingen geleend hebben en 13 procent wil het niet zeggen.

Slechts een klein percentage van de studenten heeft een formele lening, maar de bedragen die geleend worden van een bank of financiële instelling zijn een stuk hoger dan bij de informele leningen. Daarnaast lijkt er meer schaamte te bestaan over de hoogte van de leningen. Een beduidend hoger percentage geeft aan niet te willen zeggen hoeveel ze op dit moment geleend hebben.

Tabel 54: Hoogte van de informele leningen

	Zonder de opties weet ik niet/wil ik niet zeggen (n=255) %	Totaal (n=266) %
Minder dan 50 euro	12	12
50 tot 100 euro	9	9
100 tot 250 euro	17	16
250 tot 500 euro	17	16
500 tot 1.000 euro	19	18
1.000 tot 2.500 euro	15	14
2.500 tot 5.000 euro	4	4
5.000 tot 10.000 euro	6	6
10.000 tot 25.000 euro	1	1
Meer dan 25.000 euro	1	2
Weet ik niet	-	2
Wil ik niet zeggen	-	1

Tabel 55: Hoogte van formele leningen

	Zonder de opties weet ik niet/wil ik niet zegen (n=85) %	Totaal (n=104) %
Minder dan 50 euro	9	8
50 tot 100 euro	1	1
100 tot 250 euro	6	5
250 tot 500 euro	10	8
500 tot 1.000 euro	24	19
1.000 tot 2.500 euro	18	15
2.500 tot 5.000 euro	20	16
5.000 tot 10.000 euro	5	4
10.000 tot 25.000 euro	2	2
Meer dan 25.000 euro	6	5
Weet ik niet	-	5
Wil ik niet zeggen	-	13

6.5 Rood staan

Bijna 1 op de 10 studenten van 18 jaar en ouder staat vaak of altijd rood. 7 procent geeft aan soms rood te staan. 7 op de 10 staat nooit rood.

In 2011-2012 gaf 15 procent van de studenten aan dat ze vaak of altijd rood stonden bij de bank.

Tabel 56: Frequentie van rood staan (n=2.684)

	%
Altijd	4
Vaak	5
Soms	7
Zelden	13
Nooit	70

Van de studenten die vaak of altijd rood staan heeft 92 procent een schuld bij DUO.

Van de studenten die hebben aangegeven soms tot altijd rood te staan, staat 66 procent ook op dit moment rood. Dit is 11 procent van alle studenten van 18 jaar en ouder.

Hoeveel staan de studenten rood?

12 procent van de studenten die op dit moment rood staan, weet niet hoeveel ze op dit moment rood staan. Van degenen die het wel weten, staat de ene helft minder dan 700 euro rood en de andere helft meer dan 700 euro.

Reden waarom de studenten niet rood staan

Aan de studenten die nooit rood staan, hebben we gevraagd waarom ze nooit rood staan:

- 49 procent kan niet rood staan.
- 28 procent zegt dat ze wel de mogelijkheid hebben om rood te staan, maar ondanks het feit dat het wel kan, staan zij dus nooit rood.
- 23 procent geeft aan niet te weten of ze rood kunnen staan.

Rood staan en spaargeld

Aan de studenten die weleens rood staan is gevraagd of ze weleens rood staan terwijl ze ook geld op de spaarrekening hebben staan. Ongeveer 50 procent geeft aan dat dit weleens het geval is. 16 procent geeft echter aan dat ze dan direct geld van de spaarrekening afhalen om het rood staan op te heffen. 18 procent geeft aan nooit rood te staan als ze geld achter de hand hebben.

Tabel 57: Percentage studenten dat weleens rood staat terwijl ze ook geld op hun spaarrekening hebben staan (n=450)

	%
Ja, maar ik haal direct geld van de spaarrekening als ik rood sta	16
Ja, en ik ga ook niet meteen geld van mijn spaarrekening halen om niet meer rood te staan	27
Ja, want ik heb een spaarrekening waar ik niet (zelf) zomaar geld af kan halen	7
Nee, ik sta nooit rood als ik geld achter de hand heb	18
Nee, want ik heb nooit spaargeld op mijn spaarrekening	25
Nee, want ik heb geen aparte spaarrekening	7
Anders	1

6.6 Studieschuld

Iets minder dan de helft (47 procent) van de studenten geeft aan een studieschuld te hebben bij DUO.

In 2011-2012 had hetzelfde percentage studenten een studieschuld bij DUO, namelijk 48 procent.

6.6.1 Hoogte van de studieschuld bij DUO

In tabel 58 is de verdeling van de bedragen die studenten aan studieschuld hebben te zien. Het geeft aan welk percentage studenten een bepaald bedrag aan schuld bij DUO heeft. Van de studenten met een studieschuld heeft 49 procent een schuld van minder dan 10.000 euro bij DUO. 10 procent heeft een studieschuld van meer dan 25.000 euro.

17 procent geeft aan niet te weten hoeveel schuld ze hebben bij DUO. Dit percentage is een stuk hoger dan bij de andere soorten schulden.

Tabel 58: Hoogte studieschuld bij DUO (n=1.344)

	Zonder optie weet ik niet/wil ik niet zeggen (n=1.047) %	Totaal (n=1.344) %
Minder dan 50 euro	<1	<1
50 tot 100 euro	<1	<1
100 tot 250 euro	1	1
250 tot 500 euro	4	3
500 tot 1.000 euro	6	5
1.000 tot 2.500 euro	15	12
2.500 tot 5.000 euro	17	13
5.000 tot 10.000 euro	20	16
10.000 tot 25.000 euro	23	18
Meer dan 25.000 euro	13	10
Weet ik niet	-	17
Wil ik niet zeggen	-	5

De volgende studenten hebben een hogere schuld:

- Studenten die ouder zijn.
- Uitwonende studenten.
- Studenten die geen geld van hun ouders krijgen.
- Studenten die geen basisbeurs ontvangen.
- Studenten die hogere uitgaven hebben.
- Studenten met minder spaargeld.
- Studenten met een positievere houding ten opzichte van schulden.

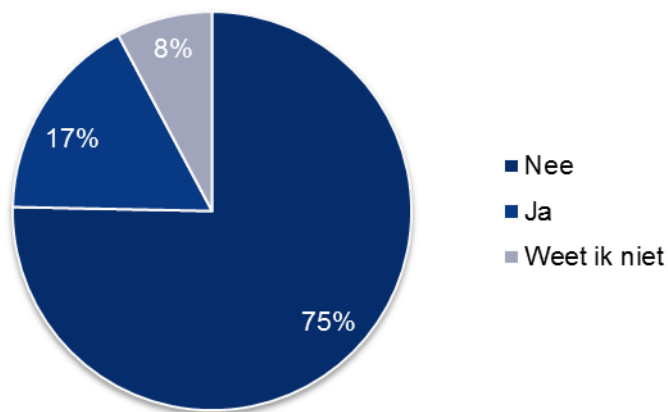
Tabel 59: Verband tussen de hoogte van de studieschuld en andere variabelen (n=1.957)

Leeftijd	+
Geslacht (ref = man)	
Opleidingsniveau (ref = hbo)	+
Woonsituatie (ref = thuiswonend)	
Geld krijgen van ouders (ref = nee)	-
Basisbeurs ontvangen (ref = nee)	-
Bijbaan (ref = nee)	
Inkomen	
Rondkomen	
Geld tekort	
Administratie niet geordend bewaren (ref = geordend)	
Nooit belangrijke papieren bewaren (ref = geordend)	
Administratie door ouders (ref = geordend)	
Saldo checken	
Uitgaven	+
Spaargeld	-
Schuld (ref = geen schuld)	
Houding ten opzichte van schulden	+
Materialisme	
Impulsiviteit	

6.7 Financiële problemen

17 procent van de studenten vindt dat ze een financieel probleem hebben. 8 procent geeft aan het niet te weten.

Figuur 3: Percentage studenten dat financiële problemen ervaart (n=2.684)

De volgende studenten ervaren vaker een financieel probleem:

- Studenten die geen bijbaan hebben.
- Studenten die moeilijk rondkomen.
- Studenten die vaker geld tekortkomen.
- Studenten die minder spaargeld hebben.
- Studenten die een schuld bij DUO hebben: 28 procent tegen 8 procent van de studenten zonder DUO schuld.
- Studenten die schulden hebben: 44 procent tegen 9 procent van de studenten zonder schuld.
- Studenten die impulsiever zijn.

Tabel 60: Verband tussen geld tekort en andere variabelen (n=1.803)

Leeftijd	
Geslacht (ref = man)	
Opleidingsniveau (ref = hbo)	
Woonsituatie (ref = thuiswonend)	
Geld krijgen van ouders (ref = nee)	
Basisbeurs ontvangen (ref = nee)	
Bijbaan (ref = nee)	-
Inkomen	
Rondkomen	-
Geld tekortkomen	+
Nooit belangrijke papieren bewaren (ref = geordend)	
Administratie niet geordend bewaren (ref = geordend)	
Administratie door ouders (ref = geordend)	
Saldo checken	
Uitgaven	
Spaargeld	-
DUO schuld (ref = nee)	+
Schuld (ref = nee)	+
Houding ten opzichte van schulden	
Materialisme	
Impulsiviteit	+

Tabel 61: Percentage studenten dat een financieel probleem ervaart, naar (studie)schuld

		%
DUO schuld (n=2.437)	Geen schuld bij DUO	8
	Schuld bij DUO	28
Schuld (niet DUO) (n=2.476)	Geen schuld	9
	Schuld	44
Totaal		17

6.7.1 Financieel probleem en bijbaan

Studenten zonder bijbaan (zie paragraaf 2.5), hebben niet vaker een schuld dan studenten die wel een bijbaan en/of betaalde stage hebben, maar zij hebben wel vaker een schuld bij DUO. Ook blijkt dat studenten zonder bijbaan vaker een financieel probleem ervaren:

- 23 procent van de studenten zonder bijbaan.
- 15 procent van de studenten met bijbaan.

6.7.2 Beleving van het financiële probleem en de schuldsituatie

Studenten die vinden dat ze een financieel probleem hebben, hebben vaker een (studie)schuld dan studenten zonder financieel probleem:

- 80 procent heeft een studieschuld, tegen 46 procent van de studenten zonder financieel probleem.
- 64 procent met een financieel probleem heeft een schuld, tegen 18 procent van de studenten zonder financieel probleem.

Tegelijkertijd is het zo dat de studenten die een schuld hebben, dat niet altijd als een financieel probleem zien: de helft van de studenten met een schuld, vindt dat ze geen financieel probleem hebben.

Studenten met een schuld vinden vaker dat ze een financieel probleem hebben, dan studenten met een studieschuld bij DUO.

Van de studenten met een schuld ervaart 28 procent een financieel probleem. Dit percentage ligt veel hoger dan onder de studenten zonder een schuld: 10 procent van hen vindt dat ze financiële problemen hebben.

Tabel 62 laat van studenten met een bepaald type schuld zien, welk percentage van hen een financieel probleem ervaart. Met name studenten die rood staan of bij een bank geleend hebben vinden vaker dat ze een financieel probleem hebben: respectievelijk 55 en 54 procent. Terwijl van *alle* studenten van 18 jaar en ouder een veel lager percentage, 17 procent, een financieel probleem ervaart.

Studenten met een lening bij een bank of financiële instelling vinden vaker dat ze een financieel probleem hebben dan studenten met een informele lening: 55 procent tegen 39 procent van de studenten die bij vrienden lenen.

Tabel 62: Percentage studenten van 18 jaar en ouder dat een financieel probleem ervaart, naar aanwezigheid van een bepaald type schuld

	Wel een financieel probleem %	Geen financieel probleem %	Weet ik niet %
Iets op afbetaling gekocht (n=93)	32	61	7
Betalingsachterstanden (n=415)	47	42	11
Geld geleend van één of meerdere personen (n=262)	39	52	9
Geld geleend van een bank of financiële instelling (n=104)	55	28	17
Rood staan (n=297)	54	35	11
Eén van bovengenoemde schulden (n=735)	40	50	11
Studieschuld bij DUO(n=1.409)	25	65	10
Studieschuld bij DUO én andere vorm van schuld (n=2.635)	45	43	12
Totaal van alle 18-plussers (n=2.684)	17	75	8

6.7.3 Financieel probleem en hoe schulden ervaren worden

Er bestaat een zeer sterk verband tussen het ervaren van een financieel probleem en de mate waarin de studenten hun schuld als een last ervaren.

Studenten die zich druk maken over het kunnen afbetalen van de schuld(en), ervaren vaker een financieel probleem dan studenten die zich hier niet druk over maken: 71 tegen 18 procent. Ook studenten die de lening vaker als een last ervaren en aangeven liever minder geleend te hebben, ervaren vaker een financieel probleem dan studenten die aangeven hier geen last van te hebben(zie tabel 63).

Van de studenten die hun schuld als last ervaren, ervaart 82 procent een financieel probleem, tegen 9 procent van degenen die wel een schuld hebben maar dit niet als last ervaren.

Tabel 63: Percentage dat een financieel probleem ervaart, naar hoe schulden ervaren worden

		%
Ik maak me druk of ik mijn schuld(en) kan afbetalen (n=1.884)	Oneens	18
	Neutraal	11
	Eens	71
Ik had liever minder geleend (n=1.808)	Oneens	22
	Neutraal	15
	Eens	62
Ik ervaar mijn schuld(en) als een last (n=1.861)	Oneens	9
	Neutraal	9
	Eens	82

6.8 De beleving van de eigen schulden

54 procent van de studenten met een schuld, ervaart de schuld(en) als een last. Iets meer dan de helft geeft aan dat ze liever minder hadden geleend.

Tabel 64: Stellingen over hoe leningen en schulden worden ervaren (n=1.609)

	Helemaal oneens %	Oneens %	Niet eens, Niet oneens %	Eens %	Helemaal eens %
Ik maak me druk of ik mijn schuld(en) kan afbetalen	13	29	18	24	16
Ik had liever minder geleend	10	21	16	32	22
Ik ervaar mijn schuld(en) als een last	9	19	18	32	22

6.8.1 De beleving van schulden bij verschillende soorten schulden

Iets meer dan helft van de studenten die op dit moment een schuld of DUO studieschuld heeft, ervaart die schuld(en) als een last. Vooral studenten met een betalingsachterstand ervaren hun schuld(en) als een last: 63 procent tegen 54 procent gemiddeld.

Studenten van 18 jaar en ouder die rood staan, betalingsachterstanden hebben of geld hebben geleend van een bank of financiële instelling, maken zich de meeste zorgen of ze hun schuld(en) wel kunnen afbetalen (zie tabel 65).

Tabel 65: Percentage studenten met een (studie)schuld dat het eens is met de stelling 'Ik maak me druk of ik mijn schuld(en) kan afbetalen', naar type schuld

	%
Iets op afbetaling gekocht (n=81)*	44
Betalingsachterstanden (n=381)	53
Geld geleend van één of meerdere personen (n=252)	47
Geld geleend van een bank of financiële instelling (n=103)	52
Rood staan (n=291)	54
Studieschuld (n=1.361)	42

* Het aantal waarnemingen is bij deze groep te beperkt om een betrouwbare uitspraak over deze groep te kunnen doen.

Vooraf studenten van 18 jaar en ouder, die geld geleend hebben van een bank of financiële instelling of rood staan hadden liever minder geleend (zie tabel 66).

Tabel 66: Percentage studenten met een bepaalde (studie)schuld dat het eens is met de stelling 'ik had liever minder geleend'

	%
Iets op afbetaling gekocht (n=77)*	48
Betalingsachterstanden (n=371)	54
Geld geleend van één of meer personen (n=247)	58
Geld geleend van een bank of financiële instelling (n=102)	65
Rood staan (n=284)	64
Studieschuld (n=1.346)	55

* Het aantal waarnemingen is bij deze groep te beperkt om een betrouwbare uitspraak over deze groep te kunnen doen.

Vooraf studenten van 18 jaar en ouder, die iets geld geleend hebben van een bank of financiële instelling, ervaren de schuld(en) als een last (zie tabel 67).

Tabel 67: Percentage studenten met een bepaalde (studie)schuld dat het eens is met de stelling 'ik ervaar mijn schuld(en) als een last', naar soort schuld

	%
Iets op afbetaling gekocht (n=77)*	55
Betalingsachterstanden (n=380)	68
Geld geleend van één of meerdere personen (n=253)	64
Geld geleend van een bank of financiële instelling (n=101)	70
Rood staan (n=291)	66
Studieschuld (n=1.361)	55

* Het aantal waarnemingen is bij deze groep te beperkt om een betrouwbare uitspraak over deze groep te kunnen doen.

6.9 Verschil tussen inkomsten en uitgaven

In hoofdstuk 1 en 2 zijn de totale inkomsten en uitgaven van de studenten berekend. Daarmee hebben we een zo goed mogelijk beeld proberen te geven van de inkomenssituatie en het bestedingspatroon van de student. We kunnen echter niet garanderen dat hiermee al het geld dat een student te besteden heeft, in kaart is gebracht. Zo kan een student bijvoorbeeld geld voor zijn/haar verjaardag hebben gekregen, daar hebben wij niet naar gevraagd. Datzelfde geldt voor de uitgaven. We hebben naar zoveel mogelijke verschillende soorten uitgaven gevraagd, maar toch is het mogelijk dat we niet alle uitgaven hebben meegenomen. Zo zijn er bijvoorbeeld uitgaven die heel specifiek voor een bepaalde student kunnen gelden, zoals de kosten van medicijnen. Dat kan die student mogelijk zijn vergeten op te geven bij 'andere uitgaven'.

Om deze redenen kunnen we niet zomaar de gemiddelde uitgaven en de gemiddelde inkomsten van de studenten van elkaar aftrekken en aangeven dat de gemiddelde student per maand een bepaald bedrag overhoudt of tekortkomt.

Het is echter wel interessant om te zien of het saldo van inkomsten en uitgaven tussen de verschillende groepen studenten verschilt. Dit blijkt inderdaad het geval.

Gemiddeld genomen heeft de student een negatief saldo: de gemiddelde uitgaven zijn groter dan de gemiddelde inkomsten. Het gemiddelde tekort is 53 euro.

Woonsituatie

Bij thuiswonende studenten is het saldo positief (2 euro), terwijl het saldo bij uitwonende studenten negatief is (82 euro).

Lenen bij DUO

Studenten met een DUO lening hebben een kleiner negatief verschil tussen inkomsten en uitgaven dan studenten die niet lenen bij DUO: 27 tegen 67 euro.

Schulden

Bij studenten met schulden is het verschil tussen inkomsten en uitgaven groter dan bij studenten zonder schulden: 64 euro negatief tegen 46 euro negatief.

Ervaring van een financieel probleem

Daarnaast zitten er grote verschillen tussen studenten die vinden dat ze een financieel probleem hebben. Studenten die geen financieel probleem ervaren hebben een negatief saldo van 22 euro, tegen een negatief saldo van 133 euro bij studenten die wel een financieel probleem ervaren. Terwijl de studenten die niet weten of ze een financieel probleem ervaren een negatief saldo van 180 euro hebben.

7 Leengedrag bij DUO

De belangrijkste redenen dat studenten bij DUO lenen zijn dat de leenvoorwaarden bij DUO gunstig zijn, ouders het aanraden en studenten hun ouders niet willen belasten. 30 procent van de studenten heeft de hoogte van de lening bepaald door te kijken naar het maximaal mogelijke bedrag. Eenderde van de studenten zegt dat ze best minder zouden kunnen lenen bij DUO en dan nog steeds rond zouden kunnen komen. De meningen over lenen bij DUO lopen uiteen. Een vergelijkbaar deel van de studenten vindt dat lenen bij DUO wel of niet te makkelijk wordt gemaakt. Bijna 4 op de 10 ziet lenen bij DUO als een investering en 27 procent is het daar niet mee eens.

7.1 Meninge n over lenen bij DUO

In tabel 68 en 69 is te zien hoe studenten denken over een lening bij DUO. In tabel 68 zijn alleen de studenten meegenomen die daadwerkelijk een lening hebben:

- 32 procent van de studenten geeft aan best iets minder te kunnen lenen bij DUO.
- 59 procent zegt het leenbedrag te zullen aanpassen wanneer hun inkomsten veranderen.

Eén op de drie lenende studenten spaart (een deel van) het geld dat hij/zij bij DUO geleend heeft. Dit wordt gebruikt om na de studie geld achter de hand te hebben en/of een huis te kunnen kopen.

Tabel 68: Houding ten opzichte van een DUO lening, voor studenten met een studieschuld (n=1.342)

	Oneens	Niet eens, niet oneens	Eens
	%	%	%
Ik zou best iets minder kunnen lenen bij DUO en toch rond kunnen komen	46	22	32
Als mijn inkomsten veranderen, pas ik het leenbedrag bij DUO aan	25	16	59
Lenen bij DUO vind ik geen probleem. Als ik het straks niet kan terugbetalen, wordt mijn schuld toch kwijtgescholden	62	21	18
Ik spaar (een deel van) het geleende geld bij DUO, zodat ik straks geld heb om een huis te kunnen kopen	77	13	10
Ik spaar (een deel van) het geleende geld bij DUO, zodat ik na mijn studie geld achter de hand heb	52	17	31

In 2011-2012 gaven studenten minder vaak aan best iets minder te kunnen lenen bij DUO. 27 procent vond dit toen, ten opzichte van 32 procent nu. In 2011-2012 gaven studenten aanzienlijk minder vaak aan een deel van het geleende bedrag te sparen om dit achter de hand te houden voor later, 13 procent zei dit toen ten opzichte van 31 procent nu.

7.1.1 Houding ten opzichte van een lening DUO

De meningen over lenen bij DUO lopen uiteen:

- 36 procent vindt dat lenen te gemakkelijk wordt gemaakt, 32 procent vindt dit juist niet.
- 39 procent vindt lenen bij DUO niet erg en ziet het als een investering, 27 procent is het daar niet mee eens.

72 procent van de studenten vindt van zichzelf dat zij nadenken over de consequenties van een lening op de lange termijn. Tegelijkertijd vindt een meerderheid (52 procent) dat hun leeftijdsgenoten *niet* nadenken over de gevolgen op de lange termijn. Van de studenten die zelf zeggen na te denken over de financiële consequenties, vindt 56 procent dat anderen dat niet doen.

Tabel 69: Houding ten opzichte van lenen bij DUO (n=2.723)

	Helemaal oneens	Oneens	Niet eens, niet oneens	Eens	Helemaal eens
	%	%	%	%	%
Lenen bij DUO wordt te makkelijk gemaakt	7	25	32	28	8
Lenen bij DUO is niet erg, dat is een investering in de toekomst	8	19	34	32	7
Je kunt beter maandelijks rood staan dan lenen bij DUO	32	41	19	6	1
Ik denk niet na over de financiële consequenties op lange termijn van een lening bij DUO	35	36	17	9	2
Leeftijdsgenoten denken niet na over de financiële consequenties op lange termijn van een lening bij DUO	3	15	30	39	14

Wel of geen schuld bij DUO

Studenten zonder een schuld bij DUO vinden vaker dat zij nadenken over de financiële consequenties dan studenten die wel een schuld bij DUO hebben. 78 procent van de

studenten zonder schuld vindt dat zij nadenken over de financiële consequenties van een lening, tegenover 67 procent van de studenten met een DUO schuld.

7.2 Reden om (g)een studieschuld aan te gaan

In de Studentenmonitor 2014 van ResearchNed, is aan voltijd hbo- en wo-studenten gevraagd waarom ze wel of geen studieschuld aangaan.

7.2.1 Reden om wel een studieschuld aan te gaan

In tabel 70 staat waarom studenten ervoor hebben gekozen om wel een studieschuld aan te gaan. Studenten moesten bij iedere antwoordcategorie aangeven of deze reden een rol speelde bij hun beslissing. De aspecten die bij de meeste studenten belangrijk worden gevonden zijn:

- De leenvoorwaarden bij DUO zijn gunstig.
- De ouders raden het aan.
- Ze willen hun ouders niet belasten.

1 op de 6 geeft aan te lenen om zich luxe te kunnen veroorloven. Voor tweederde speelt dit geen rol in de overweging om een studieschuld bij DUO aan te gaan.

Tabel 70: Reden om een studieschuld aan te gaan (n=3.146) (Studentenmonitor 2014)

	Speelt geen rol %	Neutraal %	Speelt een belangrijke rol %
Leenvoorwaarden bij DUO zijn gunstig	21	17	63
Ouders raden het aan	22	20	58
Wil ouders niet belasten	30	14	57
Om niet of minder naast studie te hoeven werken	38	13	49
Ouders dragen niet of niet voldoende bij	44	11	45
Zal later toch genoeg geld verdienen om lening terug te kunnen betalen	32	24	44
Geld nodig voor stage/coschappen	71	11	18
Geld nodig om voor studie naar het buitenland te gaan	75	9	17
Wil zich luxe kunnen veroorloven (uitgaan, vakantie, auto, telefoon, hobby's en dergelijke)	67	18	15
Geen recht meer op een basisbeurs	32	24	44

7.2.2 Reden om geen studieschuld aan te gaan

In tabel 71 staat waarom studenten ervoor hebben gekozen geen studieschuld bij DUO aan te gaan. Studenten moesten bij iedere antwoordcategorie aangeven of deze reden een rol speelde bij hun beslissing. De redenen die voor studenten het meest een rol spelen, zijn:

- Het niet willen maken van (grote) schulden.
- Het niet nodig hebben van een lening.
- Ze willen alleen lenen als dat echt nodig is.

Tabel 71: Reden om geen studieschuld bij DUO aan te gaan (n=8.348) (Studentenmonitor 2014)

	Speelt geen rol	Neutraal	Speelt een belangrijke rol
	%	%	%
Wil geen (grote) schulden maken	9	6	85
Geen lening nodig	12	10	78
Leent alleen als het echt nodig is	14	9	77
Ouders dragen bij	27	8	65
Werkt om niet of weinig te hoeven lenen	37	11	52
Ouders raden het af	34	14	52
Studielening van DUO te duur	35	18	48
Geen of lage lasten	40	20	40
Kent leenvoorwaarden van DUO niet	56	21	23
Onzeker over latere inkomen	59	20	21
Leent elders	94	5	2

7.3 Hoeveel moet ik lenen bij DUO?

Aan studenten die nu een studielening hebben, is gevraagd hoe ze hebben bepaald hoeveel ze per maand bij DUO willen lenen. 38 procent geeft aan een bedrag te hebben gekozen waarvan ze dachten dat ze daarmee maandelijks rond konden komen en 23 procent heeft precies uitgerekend hoeveel ze per maand tekort kwamen.

3 van de 10 studenten geven echter aan dat ze gekeken hebben naar het bedrag dat ze maximaal kunnen lenen. Dit is zorgwekkend, aangezien deze studenten straks waarschijnlijk een hogere schuld hebben dan nodig zou zijn.

Tabel 72: Manier waarop studenten die een DUO lening hebben, bepaald hebben hoeveel ze per maand wilden lenen (n=879)

	%
Ik heb een bedrag gekozen waarvan ik dacht dat ik daarmee maandelijks rond kan komen	38
Ik heb gekeken wat je maximaal kan lenen. Dat bedrag leen ik	30
Ik heb precies uitgerekend hoeveel ik per maand tekortkom om al mijn uitgaven te betalen	23
Ik leen het maximale bedrag dat je aan aanvullende beurs zou kunnen krijgen	15
Ik leen het bedrag aan collegegeld	11
Ik leen het bedrag dat ik aan woonlasten heb (huur van de kamer)	10
Ik leen het bedrag wat ik eerder aan basisbeurs (en evt. aanvullende beurs) ontving	8
Ik heb anderen gevraagd hoeveel zij lenen	5
Ik heb zomaar een bedrag gekozen	5
Dit bedrag hebben mijn ouders voor mij bedacht	2
Anders	4
<i>Geen idee</i>	1
<i>Weet ik niet meer</i>	1

Aan studenten die nu geen DUO lening hebben, is gevraagd hoe ze het leenbedrag zouden vaststellen als ze zouden gaan lenen bij DUO.

- Bijna 60 procent zegt dat ze precies zouden uitrekenen hoeveel ze per maand tekortkomen.
- 44 procent zou een bedrag kiezen waarmee ze denken rond te komen.
- 31 procent zou advies aan zijn ouders vragen.

Deze percentages liggen veel hoger dan wat studenten die daadwerkelijk lenen aangeven te doen (zie tabel 72). Van de studenten die geen DUO lening hebben geeft slechts 4 procent aan dat ze het maximale bedrag zouden lenen dat ze zouden kunnen krijgen.

De verschillen tussen deze groepen kunnen om twee redenen ontstaan. Het kan zo zijn dat de studenten die geld lenen bij DUO een ander slag studenten is dan de studenten die geen geld lenen bij DUO. Het kan echter ook zo zijn, dat studenten denken dat ze het meest wenselijke gedrag zullen vertonen (precies uitrekenen hoeveel ze per maand tekortkomen) en dat dit in werkelijkheid tegen blijkt te vallen: als puntje bij paaltje komt kost dat misschien te veel moeite.

Tabel 73: Hoe studenten zonder DUO lening zouden vaststellen hoeveel ze bij DUO zouden gaan lenen (n=1.843)

Ik zou:	%
Precies uitrekenen hoeveel ik per maand tekortkom om al mijn uitgaven te betalen	57
Een bedrag kiezen waarvan ik zou denken dat ik daarmee maandelijks rond kan komen	44
Mijn ouders vragen welk bedrag zij mij zouden adviseren	31
Anderen vragen hoeveel zij lenen	15
Zoveel lenen als nu de hoogte van de basisbeurs is	12
Kijken naar wat je maximaal kan lenen. Dat bedrag leen ik	4
Zoveel lenen als je nu maximaal een aanvullende beurs zou kunnen krijgen	4
Zomaar een bedrag kiezen	1
Anders	2
<i>Geen idee</i>	2

7.4 Aanpassen gedrag zonder basisbeurs

In tabel 74 staat wat studenten van plan zijn te doen als ze geen basisbeurs meer krijgen, dan wel wat ze hebben gedaan toen ze geen basisbeurs meer kregen. In de tabel is te zien dat de antwoorden overeenkomen. Verhoudingsgewijs zijn minder studenten daadwerkelijk meer gaan lenen, minder gaan uitgeven en meer gaan werken, dan ze dachten toen ze nog een basisbeurs kregen.

De drie belangrijkste aanpassingen zijn:

- Meer lenen bij DUO.
- Meer gaan werken.
- Spaargeld gebruiken.

2 procent van de studenten geeft aan te zullen stoppen met de studie of niet verder te studeren wanneer de basisbeurs verdwijnt. Dit was geen antwoordoptie in de vragenlijst, maar werd vaak gegeven als antwoord bij anders.

Tabel 74: Wat studenten zeggen te gaan doen als ze geen basisbeurs meer (zullen) ontvangen, onder studenten met en zonder basisbeurs

	Basisbeurs (n = 2.246)	Geen basisbeurs (n = 467)
	%	%
Meer lenen bij DUO	58	49
Spaargeld gebruiken om rond te komen	34	33
Thuis wonen	12	12
(Meer) gaan werken	53	43
(Meer) geld van ouders	24	11
Geld gaan lenen bij mijn ouders of familie	20	6
Geld gaan lenen bij de bank	8	5
Minder gaan uitgeven	31	26
Stoppen met de studie/ niet verder studeren*	2	-
Niets van bovenstaande, zonder basisbeurs ook prima rondkomen	3	4
Er is niks veranderd, ik heb nooit een basisbeurs gehad*	-	4
Anders	1	4

* Categorieën zijn gebaseerd op veelvoorkomende antwoorden, dit waren dus geen antwoordcategorieën uit de oorspronkelijke vragenlijst.

8 Kennis over studiefinanciering

De studenten hebben onvoldoende kennis van de renteregels bij studieschulden. Een meerderheid van hen is wel op de hoogte van de mogelijkheden om af te lossen en de kosten daarvan. Ook zijn de meeste studenten op de hoogte van de belangrijkste veranderingen in het nieuwe studiefinancieringsstelsel.

8.1 Bekendheid met regels rondom studieschulden bij DUO

We hebben de studenten een aantal kennisvragen voorgelegd over de regels rondom studieschulden. De antwoorden die ze gekozen hebben zijn niet eenduidig. Slechts 7 procent van de studenten heeft alle vijf de vragen goed beantwoord. Slechts eenderde van hen is ervan op de hoogte dat:

- Ze rente betalen vanaf het moment dat ze studieschuld opbouwen.
- De rente niet elk jaar verandert in de terugbetaalfase.

Tabel 75: Stellingen over een lening bij DUO, naar gegeven antwoord op de stelling (n=2.723)

	Juist geantwoord %	Onjuist geantwoord %	Weet ik niet %
Je betaalt pas rente over je studieschuld als je bent afgestudeerd (<i>stelling is onjuist</i>)	37	34	29
Als je een huis wilt gaan kopen, moet de hypotheekverstrekker (bijv. de bank) rekening houden met je studieschuld (<i>stelling is juist</i>)	57	18	25
Het maakt niet uit hoe lang je over het aflossen van je schuld doet, je betaalt in totaal evenveel (<i>stelling is onjuist</i>)	72	10	17
De rente van je lening bij DUO verandert na je afstuderen ieder jaar (<i>stelling is onjuist</i>)	36	22	42
Je mag na je studie altijd in één keer een bedrag aflossen of maandelijks meer terugbetalen dan DUO berekent (<i>stelling is juist</i>)	67	7	25

Tabel 76: Aantal goede antwoorden bij kennisvragen over lening bij DUO (n=2.723)

Aantal goede antwoorden	%
0 stellingen goed beantwoord	9
1 stellingen goed beantwoord	11
2 stellingen goed beantwoord	21
3 stellingen goed beantwoord	30
4 stellingen goed beantwoord	23
5 stellingen goed beantwoord	7

De volgende groepen hebben vaker 4 of 5 vragen goed beantwoord:

- Wo-studenten: 35 procent tegen 27 procent van de hbo-studenten.
- Mannen: 33 procent tegen 27 procent van de vrouwen.
- Studenten met een schuld bij DUO: 36 procent tegen 24 procent van de studenten zonder schuld bij DUO.

Er zijn geen verschillen tussen de leeftijden. Het is dus *niet* zo dat naarmate men ouder wordt (en dus langer studeert) men ook meer weet over de regels bij studieschulden.

In 2011-2012 werden dezelfde kennisvragen voorgelegd aan de studenten. De volgende kennisvragen werden in 2011-2012 beter beantwoord dan nu:

- Je betaalt pas rente over je studieschuld als je bent afgestudeerd: 49 procent beantwoordde dat toen goed, tegen 37 procent nu.
- Als je een huis wilt gaan kopen, moet de hypotheekverstrekker (bijv. de bank) rekening houden met je studieschuld: 71 procent gaf toen het juiste antwoord, tegen 57 procent nu.
- Het maakt niet uit hoe lang je doet over het aflossen van je schuld, je betaalt in totaal evenveel: 83 procent beantwoordde dat goed tegen 72 procent nu.

De studenten hebben de volgende kennisvragen nu beter beantwoord:

- De rente van je lening bij DUO verandert na je afstuderen ieder jaar: 33 procent gaf toen het juiste antwoord, tegen 36 procent nu.
- Je mag na je studie altijd in één keer een bedrag aflossen of maandelijks meer terugbetalen dan DUO berekent. 29 procent beantwoordde dat toen correct, tegen 67 procent nu.

8.2 Bekendheid met het nieuwe studiefinancieringsstelsel

We hebben de studenten een aantal kennisvragen voorgelegd over het nieuwe studiefinancieringsstelsel. De antwoorden die ze gekozen hebben liggen verdeeld. 25 procent van de studenten heeft alle vier de vragen goed beantwoord.

Ruim zes op de tien is ervan op de hoogte dat:

- Het studentenreisproduct blijft bestaan.
- De basisbeurs voor uitwonenden is afgeschaft.
- De studieschuld in maximaal 35 jaar moet worden afgelost.

De studenten zijn het minst bekend met het feit dat de aanvullende beurs blijft bestaan. Slechts de helft is hiervan op de hoogte.

Tabel 77: Kennisvragen over het nieuwe studiefinancieringsstelsel, naar gegeven antwoord op de stelling (n=2.723)

In het nieuwe studiefinancieringsstelsel...	Juist geantwoord %	Onjuist geantwoord %	Weet ik niet %
Blijft de aanvullende beurs bestaan (<i>stelling is juist</i>)	52	26	22
Krijg je geen gratis OV-chipkaart (studentenreisproduct) meer (<i>stelling is onjuist</i>)	62	20	18
Blijft de basisbeurs voor uitwonende studenten bestaan (<i>stelling is onjuist</i>)	66	13	21
Mag de studieschuld in maximaal 35 jaar worden afgelost (<i>stelling is juist</i>)	61	8	31

Tabel 78: Aantal goede antwoorden over het nieuwe studiefinancieringsstelsel (n=2.723)

Aantal goede antwoorden	%
0 stellingen goed beantwoord	11
1 stellingen goed beantwoord	14
2 stellingen goed beantwoord	22
3 stellingen goed beantwoord	27
4 stellingen goed beantwoord	25

De volgende groepen hebben de vragen vaker juist beantwoord:

- Wo-studenten: 39 procent tegen 17 procent van de hbo-studenten.
- Jongere studenten: 29 procent tegen 17 procent van de oudere studenten.
- Uitwonende studenten: 29 procent tegen 19 procent van de thuiswonende studenten.

Een mogelijke verklaring voor het verschil tussen de leeftijdsgroepen is dat de jongere studenten vaker te maken krijgen met de veranderingen dan de oudere studenten. Waarschijnlijk denken de oudere studenten dat ze zich er niet meer in hoeven te verdiepen omdat ze er niet mee te maken krijgen.

8.3 Wie krijgen te maken met het nieuwe studiefinancieringsstelsel

In tabel 79 is te zien dat 29 procent van de studenten denkt te maken te krijgen met het nieuwe studiefinancieringsstelsel, 19 procent geeft aan er misschien mee te maken te krijgen en 41 procent zegt er niet mee te maken te krijgen. Opvallend is dat 11 procent zich nog helemaal niet heeft verdiept in het nieuwe stelsel en dus niet weet of ze daarmee te maken krijgen.

Tabel 79: Redenen waarom studenten denken wel/niet met veranderingen in het nieuwe studiefinancieringsstelsel te maken te krijgen (n=2.723)

	%
Ja want,	29
Alle studenten krijgen daarmee te maken	2
Ik ga na mijn bachelor (op de universiteit) nog een master doen	20
Ik ben van plan om na mijn hbo-opleiding nog een master te doen	5
Ik heb al vier jaar studiefinanciering gehad/ ik heb vertraging opgelopen	1
Ik ga een andere opleiding doen	1
Anders	1
Misschien want,	19
Ik weet nog niet of ik na mijn bachelor (op de universiteit) een master ga doen	5
Ik weet nog niet of ik na mijn hbo-opleiding een master ga doen	12
Anders	2
Nee, want	41
Ik stop met studeren na afronding van mijn hbo-opleiding	25
Ik stop met studeren na afronding van mijn bachelor op de universiteit	2
Ik ben nu bezig met mijn master	11
Anders	3
Weet ik niet, daar heb ik me (nog) niet in verdiept	11

Kenmerken van degenen die zich nog niet verdiept hebben in het nieuwe stelsel

Studenten die zich nog niet verdiept hebben in het nieuwe stelsel, en daarom niet weten of zij ermee te maken krijgen zijn vaker:

- Studenten die ouder zijn.
- Mannelijke studenten.
- Hbo-studenten.
- Thuiswonende studenten.
- Studenten die geen negatieve houding hebben ten opzichte van schulden.

Bijlage 1 – Nibud competenties

Het Nibud heeft als missie de financiële zelfredzaamheid van mensen, ook die van jongvolwassenen, zoals studenten op de universiteit en het hbo, te vergroten. Hieronder staat beschreven wat het Nibud onder financiële zelfredzaamheid verstaat en over welke vaardigheden iemand zou moeten beschikken om financieel zelfredzaam te kunnen zijn.

Financiële zelfredzaamheid

Mensen zijn financieel zelfredzaam als ze zodanig weloverwogen keuzes maken dat hun financiën, zowel op de korte als op de lange termijn, in balans zijn.

Competenties voor financiële zelfredzaamheid

Om financieel zelfredzaam te kunnen zijn, moet iemand over bepaalde vaardigheden beschikken. Het Nibud heeft vijf competenties opgesteld waarmee de financiële zelfredzaamheid getoetst kan worden.

1. *In kaart brengen*
De consument beschikt over een financieel overzicht dat inzicht geeft in de mogelijkheden om de financiën in balans te houden.
2. *Verantwoord besteden*
De consument besteedt zijn inkomsten zodanig dat de huishoudfinanciën op de korte termijn in balans zijn.
3. *Vooruit kijken*
De consument realiseert zich dat wensen en gebeurtenissen op de middellange en de lange termijn financiële gevolgen hebben en stemt zijn huidige bestedingen daarop af.
4. *Bewust financiële producten kiezen*
De consument kiest financiële producten op basis van budgettaire overwegingen en passend bij zijn/haar persoon en de persoonlijke huishoudsituatie.
5. *Over voldoende kennis beschikken*
De consument beschikt over alle relevante kennis om de huishoudfinanciën op de korte, middellange en de lange termijn in balans te brengen en te houden.

Bijlage 2 – Onderzoeksverantwoording

Doelgroep

Hbo- en wo-studenten tot 30 jaar.

Netto steekproef

- 2.723 respondenten.
- De netto steekproef is representatief voor voltijd hbo- en wo-studenten tot 30 jaar in Nederland. Het onderzoek is gewogen op leeftijd, geslacht en opleidingsniveau (hbo en wo).

Werving respondenten

De respondenten die hebben deelgenomen aan dit onderzoek zijn afkomstig van het studentenpanel van Studenten.net. Daarnaast zijn circa 300 respondenten afkomstig uit het panel van Opinieland van Survey Sampling International (www.surveysampling.com).

Veldwerkperiode

2 april 2015 tot en met 20 april 2015

Achtergrondkenmerken

Bij de vragen is gekeken naar de samenhang met de volgende achtergrondkenmerken:

- Geslacht.
- Leeftijd: jonger dan 19 jaar, 20 en 21 jaar, 22 en 23 jaar, 24 jaar en ouder (tot 30 jaar).
- Opleidingsniveau: hbo of wo.
- Woonsituatie: thuiswonenden en uitwonenden. Uitwonende studenten kunnen studenten zijn die op zichzelf wonen op kamers (met anderen) of in een appartement/huis of samenwonen met hun partner.

Data ResearchNed

De resultaten in paragraaf 7.2 zijn gebaseerd op de data van de Studentenmonitor Hoger Onderwijs 2014 van ResearchNed (www.studentenmonitor.nl). De steekproef bestaat uit 11.866 voltijd hbo- en wo-studenten tot 30 jaar.

Bijlage 3 – Achtergrondkenmerken

Tabel 80 beschrijft de steekproef zoals deze er ongewogen uitziet. Deze wordt hierbij vergeleken met de verdeling van studenten tot 30 jaar in heel Nederland. Op basis van deze gegevens heeft de weging plaatsgevonden.

Tabel 80: Achtergrondkenmerken (n=2.723)

		Ongewogen steekproef	Aantal studenten in Nederland
		%	%
Geslacht	Man	40	49
	Vrouw	60	51
Leeftijd	t/m 19 jaar	21	23
	20-21 jaar	37	29
	22-23 jaar	25	24
	24 jaar en ouder	17	24
Opleidingsniveau	Hbo	58	61
	Wo	42	39
Aantal studenten in Nederland			622.591

Tabel 81 beschrijft de verdeling van achtergrondkenmerken voor de thuiswonende en uitwonende studenten, nadat de dataset is gewogen.

Tabel 81: Achtergrondkenmerken (gewogen)

		Uitwonend (n=1.744) %	Thuiswonend (n=961) %	Totaal (n=2.723) %
Geslacht	Man	47	56	50
	Vrouw	53	44	50
Leeftijd	Tot en met 19 jaar	19	31	23
	20-21 jaar	28	31	29
	22-23 jaar	25	23	24
	24 jaar en ouder	28	15	24
Opleidingsniveau	Hbo	52	78	61
	Wo	48	22	39

Bijlage 4 – Uitgavenposten

Hieronder staan de uitgavenposten waarvan de studenten moesten aangeven óf zij hier geld aan uitgeven en zo ja, hoeveel. De vetgedrukte kopjes zijn de uitgavencategorieën waar de verschillende individuele uitgavenposten onder vallen.

Huur (inclusief energie, water, televisie en internet)

Huur kamer/woning (incl. gas, water en elektra)

Abonnement voor televisie en/of internet

Kostgeld

Zorgverzekering

Overige verzekeringen

Inboedelverzekering

Aansprakelijkheidsverzekering

Verzekering voor de telefoon

Reisverzekering

Collegegeld

Studiekosten

Studieboeken en readers/syllabi

Studiespullen (bijvoorbeeld schriften, pennen, printkosten)

Mobiele telefoon

Voeding

Boodschappen (eten en huishoudelijke artikelen)

Drinken, snoep en snacks tussendoor (bijv. overdag gekocht in de kantine of supermarkt, buiten de dagelijkse boodschappen)

Alcohol in de supermarkt (niet tijdens het uitgaan)

Kleding en schoenen

Persoonlijke verzorging

Accessoires (sieraden, riem, sjaals et cetera)

Verzorgingsartikelen (deodorant, gel, make-up, shampoo, parfum/aftershave, scheerschuim)

Kapper, schoonheidsspecialist

Contributies en abonnementen

Contributies (bijv. sportschool, sportclub, toneel, muziek)

Abonnementen (bijv. op Spotify, online game, tijdschriften, krant)

Goede doelen

Vrijtijdsuitgaven

Uitgaan/stappen (café, club, discotheek, bioscoop, casino)

Uiteten (bijv. snackbar, restaurants of eetcafé)

Recreatie (bijv. dagje weg, zwembad, pretpark, dierentuin, sauna)

Vakantie

Benodigheden voor hobby's

Vervoer

Openbaar vervoer (trein, bus, tram, metro)

Brandstof (auto, scooter of brommer)

Onderhoudskosten (scooter, auto, fiets)

Verzekering voor vervoersmiddel (scooter, auto, fiets)

Boetes (bijv. verkeersboetes of zwartrijden)

Rijlessen

Diversen

Cadeaus

Kleine gadgets en accessoires (bijv. telefoonhoesje, spullen voor op kamer)

Games, apps en computeraccessoires

Boeken (geen studieboeken) en losse tijdschriften

Sigaretten, shag en/of drugs

Loterijen

Andere niet genoemde uitgaven

Grote aankopen

Bijlage 5 – Regressies analyses

Hieronder is beschreven welke variabelen zijn meegenomen in de regressie analyses. Daarnaast zijn de uitkomsten van de regressie analyses weergegeven.

Toelichting variabelen

Tabel 82: Variabelen regressies

Variabele		Antwoordcategorieën
Leeftijd	Leeftijd	Continue variabele
Vrouw	Geslacht	Man (0) Vrouw (1)
Wo	Opleidingsniveau	Hbo (0) Wo (1)
Uitwonend	Woonsituatie	Thuiswonend (0) Uitwonend (1)
Geld ouders	Of de student periodiek een financiële bijdrage van de ouders ontvangt	Nee (0) Ja (1)
Basisbeurs	Of de student een basisbeurs ontvangt	Nee (0) Ja (1)
Bijbaan	Of de student een bijbaan en/of een betaalde stage heeft	Nee (0) Ja (1)
Inkomen (ln)	De totale inkomsten per maand afkomstig van: geld van ouders, (bij)baan, studiefinanciering, zorgtoeslag en overige inkomsten	Het inkomen zelf is een continue variabele. Van dit inkomen is de natuurlijke logaritme genomen.
Mate van rondkomen	Hoe goed men kan rondkomen	Heel moeilijk (1) – Heel makkelijk (5)
Geld tekort	Frequentie waarmee men geld tekortkomt	Nooit (1) – Altijd (5)
Ervaring van een probleem bij geld tekort	Of de student geld tekort als een probleem ervaart	Nee (0) Ja (1)
Administratie niet geordend	Wat doe jij met je	Nee (0)

bewaren^	belangrijke papieren? - Ik bewaar alles, maar het is niet geordend	Ja (1)
Nooit belangrijke papieren bewaren^	Wat doe jij met je belangrijke papieren? - Weet ik niet, ik doe er nooit wat mee	Nee (0) Ja (1)
Administratie door ouders^	Wat doe jij met je belangrijke papieren? - Mijn ouders bewaren mijn belangrijke papieren voor mij	Nee (0) Ja (1)
Frequentie saldo checken	Frequentie waarmee men zijn banksaldo bekijkt	(Bijna) nooit (6) Minder dan 1x per maand (5) Minimaal 1x per maand (4) Minimaal 1x per 2 weken (3) Minimaal 1x per week (2) Iedere dag (1)
Saldo checken via de mobiel bankieren app	Of de student zijn saldo bekijkt via de mobiel bankieren app	Nee (0) Ja (1)
Uitgaven (ln)	De hoogte van de uitgaven (gemiddeld per maand)	Uitgaven is een continue variabele. Hiervan de natuurlijke logaritme genomen.
Kostgeld	Of de thuiswonende student kostgeld aan zijn ouders betaald	Nee (0) Ja (1)
Spaargeld	Hoogte van het spaargeld	Categorische variabele
Schuld (zonder studieschuld)	Eén of meer schulden: een aankoop op afbetaling, een informele lening (bij ouders, familie of vrienden), een formele lening (bij een financiële instelling), betalingsachterstanden en/of rood staan	Nee (0) – Ja (1)
DUO schuld	Het hebben van een studieschuld bij DUO	Nee (0) – Ja (1)
Houding t.a.v. schulden	- Geld lenen is goed.	Helemaal oneens (1) –

($\alpha = 0,692$)	<p>Want daardoor kan ik meer van het leven genieten</p> <ul style="list-style-type: none"> - Het is een goed idee om nu iets te hebben en er later pas voor te betalen - Als ik geld geleend heb, betaal ik dit zo snel mogelijk terug - Ik houd er niet van om geld te lenen 	Helemaal eens (5)
Materialisme ($\alpha = 0,706$)	<ul style="list-style-type: none"> - Ik bewonder mensen die dure huizen, auto's en kleren hebben - Ik houd van veel luxe in mijn leven - Ik zou gelukkiger zijn als ik meer dingen zou kunnen kopen 	Helemaal oneens (1) – Helemaal eens (5)
Impulsiviteit ($\alpha = 0,811$)	<ul style="list-style-type: none"> - Ik koop vaak dingen spontaan - Ik koop alleen spullen die ik echt nodig heb - Ik koop vaak dingen zonder er van tevoren over na te denken - Als ik geld heb, geef ik het direct uit - Ik vind het moeilijk om te sparen - Ik kom vaak in de verleiding om dingen te kopen 	Helemaal oneens (1) – Helemaal eens (5)

[^] Referentiecategorie: Ik ruim alles geordend op (in een map, ordner, etc.)

Resultaten

Hieronder zijn de resultaten van de regressies weergegeven. De sterretjes in de tabel geven de significantie weer:

- * $p < 0,05$
- ** $p < 0,01$
- *** $p < 0,001$

Uitgaven

Tabel 83: Lineaire regressie met uitgaven als afhankelijke variabele (n=1.914)

Variabele	B		S.E.	Beta
Constante	3,674		,183	
Leeftijd	,034	***	,005	,135
Geslacht (ref = man)	,031		,024	,024
Opleidingsniveau (ref = hbo)	-,075	**	,024	-,058
Woonsituatie (ref = thuiswonend)	,513	***	,027	,380
Geld krijgen van ouders (ref = nee)	-,163	***	,023	-,127
Basisbeurs ontvangen (ref = nee)	,044		,031	,026
Bijbaan (ref = nee)	,058	*	,026	,041
Inkomen	,218	***	,017	,258
Rondkomen	-,064	***	,015	-,097
Geld tekort	-,019		,015	-,030
Administratie niet geordend bewaren (ref = geordend)	,003		,023	,002
Nooit belangrijke papieren bewaren (ref = geordend)	-,129		,084	-,026
Administratie door ouders (ref = geordend)	-,113	*	,049	-,039
Saldo checken	,059	***	,013	,082
DUO schuld (ref = nee)	,005		,005	,019
Schuld (ref = nee)	,155	***	,026	,121
Houding ten opzichte van schulden	,024		,028	,017
Materialisme	,034	**	,019	,034
Impulsiviteit	,041	**	,014	,055
<i>Adjusted R²</i>	<i>0,472</i>			
<i>F</i>	<i>86,394</i>			

Kostgeld

Tabel 84: Logistische regressie met kostgeld als afhankelijke variabele (n=739)

Variabele	B	S.E.	Exp(B)
Constante	-8,280	1,839	102,859
Leeftijd	,068	,050	,987
Geslacht (ref = man)	,328	,215	1,048
Opleidingsniveau (ref = hbo)	,201	,211	1,037
Geld krijgen van ouders (ref = nee)	-1,720 ***	,201	1,074
Basisbeurs ontvangen (ref = nee)	,259	,285	,890
Bijbaan (ref = nee)	-,746	,236	,973
Inkomen	1,104 ***	,171	,961
Rondkomen	-,011		
Geld tekort	,304		
Nooit belangrijke papieren bewaren (ref = geordend)	-,391	,201	,748
Administratie niet geordend bewaren (ref = geordend)	-,189	,657	1,168
Administratie door ouders (ref = geordend)	-2,006	,403	,630
Spaargeld	-,039	,121	,888
Schuld (ref = nee)	,095	,198	1,257
DUO schuld (ref = nee)	-,285	,046	,784
Saldo checken	,011	,238	1,334
Houding ten opzichte van schulden	-,325	,162	,733
Materialisme	-,078	,122	1,128
Impulsiviteit	-,486 *	,147	,504
<i>Nagelkerke R²</i>	,207		
<i>Chi-squared for model</i>	72,079		

Sparen

Tabel 85: Logistische regressie met sparen als afhankelijke variabele (n=2.162)

Variabele	B		S.E.	Exp(B)
Constante	1,177		1,297	3,245
Leeftijd	,015		,033	1,015
Geslacht (ref = man)	,261		,154	1,298
Opleidingsniveau (ref = hbo)	-,079		,153	,924
Woonsituatie (ref = thuiswonend)	-,433	*	,203	,649
Geld krijgen van ouders (ref = nee)	,058		,149	1,059
Basisbeurs ontvangen (ref = nee)	,300		,188	1,350
Bijbaan (ref = nee)	,393	*	,160	1,481
Inkomen	,063		,116	1,065
Rondkomen	,388	***	,098	1,473
Geld tekort	-,147		,097	,863
Administratie niet geordend bewaren (ref = geordend)	-,043		,151	,958
Nooit belangrijke papieren bewaren (ref = geordend)	,051		,478	1,053
Administratie door ouders (ref = geordend)	-,192		,318	,825
Saldo checken	,143		,082	1,154
Uitgaven	,032		,157	1,033
DUO schuld (ref = nee)	-,353		,184	,703
Schuld (ref = nee)	-,989	***	,156	,372
Houding ten opzichte van schulden	-,241	*	,116	,786
Materialisme	,090		,091	1,094
Impulsiviteit	-,379	***	,106	,685
<i>Nagelkerke R²</i>	,213			
<i>Chi-squared for model</i>	260,534			

Controleren banksaldo

Tabel 86: Lineaire regressie met checken banksaldo als afhankelijke variabele (n=1.914)

Variabele	B		S.E.	Beta
Constante	2,637		,363	
Leeftijd	-,035	***	,010	-,098
Geslacht (ref = man)	,106	*	,043	,060
Opleidingsniveau (ref = hbo)	-,035		,043	-,019
Woonsituatie (ref = thuiswonend)	,043		,053	,023
Geld krijgen van ouders (ref = nee)	,002		,042	,001
Basisbeurs ontvangen (ref = nee)	,124	*	,057	,054
Bijbaan (ref = nee)	,176	***	,048	,089
Inkomen	-,021		,033	-,018
Rondkomen	,048		,028	,053
Geld tekort	,101	***	,027	,115
Nooit belangrijke papieren bewaren (ref = geordend)	-,130	**	,042	-,071
Administratie niet geordend bewaren (ref = geordend)	-,432	**	,152	-,063
Administratie door ouders (ref = geordend)	,031		,090	,008
Uitgaven	,197	***	,042	,141
Spaargeld	-,010		,010	-,030
DUO schuld (ref = nee)	,102	*	,048	,057
Schuld (ref = nee)	,037		,051	,019
Houding ten opzichte van schulden	-,044		,034	-,032
Materialisme	,138	***	,025	,132
Impulsiviteit	,016		,030	,014
<i>Adjusted R²</i>	,090			
<i>F</i>	10,423			

Tabel 87: Logistische regressie met checken banksaldo via de app als afhankelijke variabele (n=2.723)

Variabele	B		S.E.	Exp(B)
Constante	-3,281		1,094	,038
Leeftijd	-,068	*	,029	,934
Geslacht (ref = man)	,117		,130	1,124
Opleidingsniveau (ref = hbo)	-,502	***	,129	,605
Woonsituatie (ref = thuiswonend)	-,393	*	,169	,675
Geld krijgen van ouders (ref = nee)	-,007		,128	,994
Basisbeurs ontvangen (ref = nee)	,120		,170	1,128
Bijbaan (ref = nee)	,524	***	,136	1,689
Inkomen	,064		,095	1,066
Rondkomen	,119		,084	1,126
Geld tekort	-,267	*	,128	,766
Nooit belangrijke papieren bewaren (ref = geordend)	-,970	*	,425	,379
Administratie niet geordend bewaren (ref = geordend)	,201		,301	1,223
Administratie door ouders (ref = geordend)	,388	**	,122	1,473
Uitgaven	,052		,030	1,053
Spaargeld	,211		,147	1,235
DUO schuld (ref = nee)	,184		,162	1,202
Schuld (ref = nee)	,160	*	,081	1,174
Houding ten opzichte van schulden	,223	*	,110	1,250
Materialisme	,303	***	,075	1,354
Impulsiviteit	,291	**	,096	1,337
<i>Nagelkerke R²</i>	,134			
<i>Chi-squared for model</i>	171,857			

Mate van rondkomen

Tabel 88: Lineaire regressie met mate van rondkomen als afhankelijke variabele (n=1.914)

Variabele	B		S.E.	Beta
Constante	4,136		,290	
Leeftijd	-,025	**	,008	-,066
Geslacht (ref = man)	-,026		,036	-,013
Opleidingsniveau (ref = hbo)	,064		,036	,032
Woonsituatie (ref = thuiswonend)	-,104	*	,044	-,051
Geld krijgen van ouders (ref = nee)	,023		,035	,012
Basisbeurs ontvangen (ref = nee)	-,007		,047	-,003
Bijbaan (ref = nee)	,137	**	,040	,063
Inkomen	,153	***	,027	,118
Geld tekort	-,456	***	,020	-,470
Nooit belangrijke papieren bewaren (ref = geordend)	,066		,035	,033
Administratie niet geordend bewaren (ref = geordend)	-,213		,126	-,028
Administratie door ouders (ref = geordend)	,248	**	,074	,056
Saldo checken	,033		,019	,030
Uitgaven	-,145	***	,035	-,095
Spaargeld	,082	***	,008	,220
DUO schuld (ref = nee)	-,081	*	,040	-,041
Schuld (ref = nee)	-,152	***	,042	-,070
Houding ten opzichte van schulden	,109	***	,028	,072
Materialisme	-,083	***	,021	-,072
Impulsiviteit	,112	***	,025	,087
<i>Adjusted R²</i>	,485			
<i>F</i>	91,193			

Geld tekort

Tabel 89: Lineaire regressie met geld tekortkomen als afhankelijke variabele (n=1.914)

Variabele	B		S.E.	Beta
Constante	2,959		,309	
Leeftijd	,007		,008	,018
Geslacht (ref = man)	,186	***	,037	,092
Opleidingsniveau (ref = hbo)	-,079	*	,037	-,039
Woonsituatie (ref = thuiswonend)	-,008		,046	-,004
Geld krijgen van ouders (ref = nee)	,020		,036	,010
Basisbeurs ontvangen (ref = nee)	-,026		,049	-,010
Bijbaan (ref = nee)	-,044		,041	-,020
Inkomen	,036		,028	,027
Rondkomen	-,489	***	,021	-,474
Nooit belangrijke papieren bewaren (ref = geordend)	,075	*	,036	,036
Administratie niet geordend bewaren (ref = geordend)	,234		,131	,030
Administratie door ouders (ref = geordend)	,080		,077	,018
Saldo checken	,075	***	,020	,066
Uitgaven	-,046		,036	-,029
Spaargeld	-,040	***	,008	-,104
DUO schuld (ref = nee)	,091	*	,042	,045
Schuld (ref = nee)	,208	***	,044	,093
Houding ten opzichte van schulden	,063	*	,029	,040
Materialisme	,056	**	,021	,047
Impulsiviteit	,214	***	,026	,161
<i>Adjusted R²</i>	,481			
<i>F</i>	89,736			

Tabel 90: Logistische regressie met de ervaring van een probleem bij geld tekort als afhankelijke variabele (n=1.914)

Variabele	B	S.E.	Exp(B)
Constante	4,633	1,839	102,859
Leeftijd	-,013	,050	,987
Geslacht (ref = man)	,047	,215	1,048
Opleidingsniveau (ref = hbo)	,036	,211	1,037
Woonsituatie (ref = thuiswonend)	-,066	,259	,936
Geld krijgen van ouders (ref = nee)	,071	,201	1,074
Basisbeurs ontvangen (ref = nee)	-,116	,285	,890
Bijbaan (ref = nee)	-,027	,236	,973
Inkomen	-,039	,171	,961
Nooit belangrijke papieren bewaren (ref = geordend)	-,290	,201	,748
Administratie niet geordend bewaren (ref = geordend)	,155	,657	1,168
Administratie door ouders (ref = geordend)	-,462	,403	,630
Saldo checken	-,119	,121	,888
Uitgaven	,229	,198	1,257
Spaargeld	-,243 ***	,046	,784
DUO schuld (ref = nee)	,288	,238	1,334
Schuld (ref = nee)	,280	,226	1,323
Houding ten opzichte van schulden	-,310	,162	,733
Materialisme	,120	,122	1,128
Impulsiviteit	-,686 ***	,147	,504
<i>Nagelkerke R²</i>	,131		
<i>Chi-squared for model</i>	80,506		

Schuld

Tabel 91: Logistische regressie met schuld als afhankelijke variabele (n=1.942)

Variabele	B		S.E.	Exp(B)
Constante	-7,962		1,259	,000
Leeftijd	,103	**	,030	1,108
Geslacht (ref = man)	-,377	**	,139	,686
Opleidingsniveau (ref = hbo)	,048		,139	1,050
Woonsituatie (ref = thuiswonend)	-,091		,173	,913
Geld krijgen van ouders (ref = nee)	-,072		,133	,931
Basisbeurs ontvangen (ref = nee)	,156		,175	1,169
Bijbaan (ref = nee)	-,019		,156	,981
Inkomen	,481	***	,115	1,617
Rondkomen	-,387	***	,091	,679
Geld tekort	,470	***	,087	1,599
Administratie niet geordend bewaren (ref = geordend)	-,185		,136	,831
Nooit belangrijke papieren bewaren (ref = geordend)	-,222		,446	,801
Administratie door ouders (ref = geordend)	-,213		,304	,808
Saldo checken	,060		,077	1,062
Uitgaven	,204		,149	1,227
Spaargeld	-,306	***	,028	,736
DUO schuld (ref = nee)	-,331	*	,160	,718
Houding ten opzichte van schulden	,272	*	,107	1,312
Materialisme	-,054		,081	,947
Impulsiviteit	,455	***	,094	1,576
<i>Nagelkerke R²</i>	<i>,418</i>			
<i>Chi-squared for model</i>	<i>659,606</i>			

DUO schuld

Tabel 92: Logistische regressie met DUO schuld als afhankelijke variabele (n=1.957)

Variabele	B		S.E.	Exp(B)
Constante	-12,208		1,182	,000
Leeftijd	,190	***	,030	1,209
Geslacht (ref = man)	-,324	*	,126	,723
Opleidingsniveau (ref = hbo)	,063		,128	1,065
Woonsituatie (ref = thuiswonend)	,271		,152	1,311
Geld krijgen van ouders (ref = nee)	-,162		,124	,851
Basisbeurs ontvangen (ref = nee)	-,141		,176	,868
Bijbaan (ref = nee)	-,412	**	,138	,662
Rondkomen	-,072		,082	,931
Geld tekort	,227	**	,079	1,255
Administratie niet geordend bewaren (ref = geordend)	-,016		,126	,984
Nooit belangrijke papieren bewaren (ref = geordend)	,462		,457	1,587
Administratie door ouders (ref = geordend)	,296		,272	1,345
Saldo checken	,171	*	,070	1,186
Uitgaven	1,067	***	,130	2,906
Spaargeld	-,209	***	,029	,811
Schuld (ref = nee)	-,158		,150	,854
Houding ten opzichte van schulden	1,275	***	,113	3,580
Materialisme	-,156	*	,075	,856
Impulsiviteit	,015		,091	1,015
<i>Nagelkerke R²</i>	,453			
<i>Chi-squared for model</i>	796,088			

Kennis over het nieuwe leenstelsel

Tabel 93: Logistische regressie met 'nog niet verdiept in het nieuwe stelsel' als afhankelijke variabele (n=2.703)

Variabele	B		S.E.	Exp(B)
Constante	-4.406		46,751	,012
Leeftijd	,118	***	,025	1,125
Geslacht (ref = man)	-,772	***	,143	,462
Opleidingsniveau (ref = hbo)	-,913	*	,153	,401
Woonsituatie (ref = thuiswonend)	-,300	***	,137	,741
Houding ten opzichte van schulden	,367		,093	1,443
Materialisme	-,149		,078	,862
Impulsiviteit	,103	***	,092	1,109
<hr/>				
<i>Nagelkerke R²</i>	,109			
<i>Chi-squared for model</i>	153,364			